

KUOPION YLIOPISTO
Hoitotieteen laitos

Vuosi 2003

Väitöskirjat

EIROLA RAIJA. Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet. Perheohjauksen arviointi.

KANKKUNEN PÄIVI. Vanhempien käsityksiä lasten leikkauskivusta ja sen lievittäminen päiväkirurgisen leikkauksen jälkeen kotona. (eng.kielinen)

KOSKINEN LIISA. Sopeudu, niin selviät. Opiskelu ulkomailla hoitotyön kulttuurisen asiantuntijuuden oppimisen prosessina. (eng.kielinen)

LIIKANEN EEVA. Voiko vierianalytiikka olla laadukasta? Tutkimus sydän- ja verisuonitautien vierianalytiikasta.

PAUKKUNEN LEENA. Sosiaali- ja terveysalan yhteistyöosaamisen kehittäminen. Koulutuskokeilun arviointitutkimus.

Lisensiaattitutkielmat

SIRVIÖ KAARINA. Lapsiperheet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaina: työntekijöiden toiminta lapsiperheiden terveyden edistämässä.

Pro gradu –tutkielmat

Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

HASSINEN TIINA. Iäkkään potilaan voimavaroja tukevat hoitotyön auttamismenetelmät.

KAUKONEN NIINA I. Yhteisöllisyys palvelutalossa ikäihmisten ja työntekijöiden kokemana.

KÄÄRIÄINEN SIRPA & TURUNEN MARIANNE. Tavoitteena painonhallinta – ryhmäläisten kokemuksia osallistumisesta painonhallintainterventioon.

MERILÄINEN SATU. Dementoituneen potilaan hoitotyö. Ajankäyttötutkimus pitkäaikaissairaanhoidon vuodeosastoilla.

PIRSKANEN SATU. Hoitohenkilökunnan työtyytyväisyys ja hoitotyön johtajan voimavaroja vahvistava johtamistyyli – kyselytutkimus kotihoidon työntekijöille.

PULLINEN KAIJA. Pelkäävien synnyttäjien hoitokokemukset.

PUUSTINEN PIA. Kuvaus hoitotyön johtajan toimintafilosofiasta sekä vahvuus- ja kehittämisalueista Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä.

RUSANEN TARJA. Life Satisfaction Questionnaire (LSQ-34) –mittarin esitelmä suomalaisilla rintasyöpöpotilailla.

SAHARINEN TARJA. Vakavasti masentuneen potilaan puolison kuvaus voimavaraisuudestaan ja omahoitajan voimavaroja vahvistavasta toiminnasta.

SAVOLAINEN MERVI. Iäkkäiden hoitoon tyytyväisyys terveystieteiden vuodeosastolla. Haastattelututkimus yli 64-vuotiaille lyhytaikaisessa hoidossa oleville potilaille.

SILVENNOINEN PIRJO. Osastonhoitaja näyttöön perustuvan hoitotyön mahdollistajana erikoissairaanhoidossa.

VANHALA MARJATTA. Ikääntyneiden kokemukset alkoholinkäytöstä.

Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

HAARANEN ARI. Lapsiperheiden terveyden edistäminen. Virikkeitä antava haastattelu ja terveydenhoitajan työ.

KILPELÄINEN ASTA. Kotihoidon naisvanhusasiakkaan voimavarat. Hoito- ja palvelusuunnitelmien analyysi.

PENTIKÄINEN ARJA. Työikäisten terveystilanne ja elämäntilanne.

RISSANEN HELENA. Alaraajojen ateroskleroosia sairastavien potilaiden elämäntilanne ja kokemuksia sairaudesta.

Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

GRÖHN TARU. 14-15 –vuotiaiden poikien päihteyttäminen viikonloppuisin - kahdeksaluokkalaisten päiväkirjajakuvauksia.

HEISKANEN PAULA. Hoidollinen kiinnipito lastenpsykiatrisella osastolla.

HUOVILA PIRJO. Vertaisarviointi hoitotyössä – hybridinen käsitteanalyysi.

KAUHANEN MERIKA. Viron kouluterveydenhoitajat terveyden edistäjinä koulu yhteisössä.

KAURANEN MIRJA. Valmistumisvaiheessa olevien lähihoitajaopiskelijoiden eettinen tieto.

KINNUNEN PIRJO. Nuoren elämäntilanne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Kyselytutkimus koulussa hyvin selviytyville ja syrjäytymisvaarassa oleville yläasteikäisille nuorille.

KOPONEN KATI. Monikulttuurisen hoitotyön opettaminen suomalaissa hoitotyön koulutuksessa. Terveystieteiden opettajien kokemuksia ja kehittämisehdotuksia.

KORHONEN KATI. Kuvaus Etelä-Savon sairaanhoitopiirin sairaanhoitajan ammatillisesta osaamisesta ja sen kehittämistarpeista.

KUMPULAINEN MIKA. Pitkärantalaisten (Venäjän federaation Karjalan tasavallan) seitsemäsluokkalaisten päihitteettömyyden oppiminen.

KUOSMANEN LAURI. Vapauden rajoittaminen psykiatrisessa sairaalahoidossa: potilaan näkökulma.

LAITINEN MERJA & TOIKKANEN MINNA. Neuvonta tupakoinnista luopumiseksi äitiysneuvolassa – terveydenhoitajan ja asiakkaan näkökulma.

NETTAMO LIISA. Sairaanhoidajaopiskelijoiden käsityksiä fyysisestä koskettamisesta hoitotyön auttamismenetelmänä ja arvioita sen oppimisesta koulutuksensa aikana.

NEUVONEN VIRPI. Sairaanhoidajan tietoperusta hoitotyössä – hoitotyön näyteportfoliossa kuvattuna.

NUUTINEN MERJA. Hoitotyöntekijöiden kokemuksia täydennyskoulutuksesta ja oppimisen ilosta ja pettymyksestä.

PELTOLA JAANA. Kollegiaalisuus hoitotyössä – edistävät ja estävät tekijät sairaanhoitajien arvioimana.

RANTO ARJA. Tuutorointi opetuksen ohjauskäytäntönä yliopistossa.

RAVELIN TEIJA. Tanssi hoitotyön auttamismenetelmänä. Hybridinen käsiteanalyysi.

RISSANEN MARJA-LIISA. Nuoren itsensä viiltäminen ja polttaminen – mitä nuoret itse siitä kertovat.

ROUVALA CHRISTINA. Mielenterveyskuntoutujan kokemuksia tiedon merkityksestä osana lääkehoidon sisäistä hallintaa.

SIISKONEN TUULA. Verkko-opettamisen valmiudet työelämässä – terveystieteiden opettajien arvioita opettajankoulutuksen merkityksestä.

TIKKANEN MINNA. Vanhemmuus ja vanhemmuudelle saatu tuki masennuksen aikana.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

EIROLA RAIJA: Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet. Perheohjauksen arviointi.

Väitöskirja, 184 sivua

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja professori Katri Vehviläinen-Julkunen

Lokakuu 2003

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus: Lapsiperheiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä vanhemmuuden tukemiseen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lapsiperheiden elämänhallintavalmiuksia ja arvioida videoavusteista perheohjausta työmenetelmänä preventiivisessä perhehoitotyössä sekä lapsiperheiden että perhetyöntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa näyttöön perustuvaa tietoa perheiden terveyden edistämiseen. Elämänhallintaa tarkasteltiin elämänhallintavalmiuksina: koherenssin tunteena (Antonovsky 1987) ja tyytyväisyytenä elämään sekä ihmissuhteisiin.

Aineisto ja menetelmät: Lähestymistapana oli visuaalisen antropologian metodi (Collier & Collier 1986). Tutkimukseen osallistui 15 lapsiperhettä (perheet, joissa oli vähintään yksi alle kolmevuotias lapsi tai perheeseen odotettiin vauvaa) ja kahdeksan perhetyöntekijää. Aineistona oli perheiden kodeissa kuvattu videomateriaali (60 tuntia), kahdeksan perhetyöntekijän haastattelu (12 tuntia) ja asiakirjat (n=15). Analysoitavaa aineistoa oli 1220 sivua. Aineisto ja tutkimusluvut hankittiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektissa vuosina 1997- 2001. Aineiston analyysimenetelmänä oli visuaalinen kuva-analyysi, johon liitettiin sisällönanalyysi.

Tulokset: Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet jäsenyivät orientoitumisena perhe-elämään pienten lasten kanssa. Valmiuksiin liittyivät seuraavat ulottuvuudet: perhetilanne, tyytyväisyys elämään ja ihmissuhteisiin, perheenjäsenten vahvuudet ja perheenä toimiminen. Videoavusteisen perheohjauksen käynnistyessä perheet kuvasivat elämänhallintavalmiuksiin sisältyvää epävarmuutta ja tuen tarpeita arjessa selviytymisessä. Ohjauksen kuluessa he tunnistivat valmiuksiaan ja vahvuuksiinsa sekä oppivat kohtaamaan erilaisia perhe-elämän tilanteita. Vanhempien itsetunto, motivaatio valmiuksien kehittämiseen ja sitoutuminen perhe-elämän velvoitteisiin vahvistuivat. Seurantavaiheessa perheet tunnistivat voivansa vaikuttaa tulevaisuuteen sitoutumalla yhteisiin tavoitteisiin. Perheissä opittiin arvostamaan perheenjäseniä, keskinäisiä suhteita ja perhe-elämää, mikä auttoi heitä elämään perheenä. Tyytyväisyys elämään ja ihmissuhteisiin vahvistuivat. Keskeinen tulos oli, että preventiivisenä työmenetelmänä käytetty videoavusteinen perheohjaus edisti perhe-elämään orientoitumista ja vahvisti lapsiperheiden elämänhallinnan valmiuksia. Vanhemmat ja perhetyöntekijät arvioivat perhelähtöisen, kotona toteutetun perheohjauksen konkreettiseksi, tarpeelliseksi ja yksilölliseksi. Perhetyöntekijät saavuttivat menetelmän käytön ammatillisen hallinnan opiskelemalla videoavusteisen perheohjauksen käyttöä ja soveltamalla sitä systemaattisesti perheiden tukemisessa ja ohjauksessa. Lisäksi he tarvitsivat työnohjausta.

Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset: Tutkimus tuotti uutta tietoa sekä menetelmällisesti että sisällöllisesti. Perheissä toteutetut videonauhoitukset ja palautteet mahdollistivat monipuolisen tiedon tuottamisen perheiden kotitilanteista. Tämän tyyppinen aineisto on harvinainen tutkimuskäytössä. Videoavusteinen perheohjaus soveltuu preventiiviseksi työmenetelmäksi asiakaslähtöiseen perhehoitotyöhön. Menetelmän avulla voitiin tukea vanhempien vastuunottoa arjen tilanteissa ja

tunnistaa heidän elämänhallinnanvalmiuksia sekä tarvetta muutokseen. Tuotettua tietoa voidaan hyödyntää dialogisuuteen perustuvassa vanhemmuuden tukemisessa sekä sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. Olennaista on jatkossa kehittää visuaalista kuva-analyysimenetelmää, jonka avulla voidaan ymmärtää perhekulttuurisia ilmiöitä. Videoavusteisen perheohjauksen toteuttamisessa tarvitaan erityisesti eettisten näkökohtien arviointia, koska perheiden elämää kuvataan heidän kodeissaan. Perhehoitotieteessä ja preventiivisessä hoitotieteessä on tärkeää suuntautua perheiden elämänhallinnan ja terveyden eettisiin sekä kulttuurisiin kysymyksiin.

Yleinen suomalainen asiasanasto: perhe; lapsiperheet; vauvaperheet; elämänhallinta; koherenssi; valmiudet; elämä; tyytyväisyys; elämäntilanne; hoitotyö: perhehoito; työmenetelmät; ohjaus; terveyden edistäminen; video; kuva-analyysi; visualisointi

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

KANKKUNEN PÄIVI: Vanhempien käsityksiä lasten leikkauskivusta ja sen lievittäminen päiväkirurgisen leikkauksen jälkeen.

Väitöskirja, 91 sivua

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja professori Anna-Maija Pietilä

Helmikuu 2003

Tutkimuksen tausta: Lasten kivun lievittämisestä on tullut eettinen ja käytännön hoitotyön haaste, kun tietomme lapsen kyvystä tuntea kipua ja kärsiä kivusta on lisääntynyt. Päiväkirurgiassa lasten kivun lievittäminen on vanhempien tehtävä lapsen kotiutuessa sairaalasta. Vanhempien käyttämiä kivunlievitysmenetelmiä ja syitä lasten riittämättömään kivunlievitykseen ei ole juurikaan tutkittu Suomessa.

Tutkimuksen tarkoitus: Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vanhempien käsityksiä 1-6 -vuotiaiden lasten kivusta ja sen lievittämisestä päiväkirurgisen leikkauksen jälkeen kotona. Tarkoituksena oli myös kuvata millainen yhteys on vanhempien käsityksillä, heidän käyttämillään kivunlievitysmenetelmillä ja lasten leikkauskivun voimakkuudella sekä lasten kipukäyttäytymisellä. Tavoitteena oli kehitetyn polkumallin avulla kuvata, kuinka vanhempien käsitykset ja lapsilla käytetyt kivunlievitysmenetelmät selittävät lasten leikkauskipua.

Aineisto ja menetelmät: Neljässä vaiheessa vuosina 1999-2001 toteutetussa tutkimuksessa sovellettiin menetelmällistä abduktiota. Ensimmäisessä vaiheessa 1999 aineisto kerättiin haastattelemalla perheitä (N= 17) ja analysoitiin käyttäen induktiivista sisällönanalyysia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata miten vanhemmat arvioivat ja lievittävät 1- 7 -vuotiaiden lastensa leikkauskipua kotona ja mitkä tekijät ovat yhteydessä lasten kivunlievitykseen. Toisessa vaiheessa vuonna 2000 kehitettiin ja esiteltiin osamittarit mittaamaan vanhempien käsityksiä lasten kivusta ja kipulääkkeistä sekä heidän käyttämiään kivunlievitysmenetelmiä. Tutkimuksessa testattiin myös suomenkielisen Parents' Postoperative Pain Measure (PPPM) soveltuvuutta lasten kipukäyttäytymisen mittaamisessa. Aineisto kerättiin neljässä sairaalassa vanhemmilta (N= 85), joiden lapsi oli ollut päiväkirurgiassa toimenpiteessä. Kolmannessa vaiheessa vuosina 2000 -2001 kerättiin aineisto 10 eri sairaalan 19 osastolla vanhemmilta (N=315), joiden 1-6 -vuotias lapsi oli ollut päiväkirurgisessa toimenpiteessä. Kyselylomake koostui visuaalisanalogsista asteikosta (V AS), PPPM-mittarista sekä vanhempien käsityksiä lasten kivusta ja sen lievittämisestä ja heidän käyttämiään kivunlievitysmenetelmiä kuvaavista osamittareista. Aineisto analysoitiin käyttäen frekvenssejä, ristiintaulukointia, khiin neliötestiä, t-testiä ja varianssianalyysia. Neljännessä vaiheessa kehitettiin polkumalli kuvaamaan tekijöitä, jotka selittävät lasten leikkauskipua kotona.

Tulokset: Perhehaastattelujen tulokset osoittivat, että vanhemmat käyttivät monipuolisia menetelmiä lievittääkseen lapsen leikkauskipua kotona. Vanhemmat pitivät kuitenkin lapsen kivun tunnistamista vaikeana ja heillä oli osittain harhaanjohtavia käsityksiä lasten kivusta. Kyselytutkimuksen mukaan kolmanneksella (36 %) lapsista oli kohtalaista tai kovaa kipua (V AS yli 30 mm) ja käyttäytymismuutoksia leikkauksen jälkeen kotona. Vanhemmillä oli pääosin todenmukaisia käsityksiä lasten kivusta, mutta myös harhaanjohtavia käsityksiä lasten kivusta ja kipulääkkeistä. Näissä käsityksissä oli eroja lasten ja vanhempien sukupuolen perusteella ja ne olivat yhteydessä lasten kipuun

ja sen lievittämisessä käytettyihin menetelmiin. Yli kolme neljännestä vanhemmista oli antanut lapselleen kipulääkettä kotona ja valtaosa heistä käytti myös ei-lääkkeellisiä kivunlievitysmenetelmiä, kuten lapsen sylissä pitämistä ja lohduttamista. Polkumallin mukaan lapsen ikä, tehty leikkaus ja vanhempien käsitykset lasten kipulääkkeistä selittivät heidän lapsilleen käyttämiään kivunlievitysmenetelmiä. Erityisesti ei-lääkkeellisten menetelmien käyttö selitti lapsissa havaittuja käyttäytymismuutoksia.

Johtopäätökset ja suositukset: Tutkimus tuotti uutta tietoa lasten leikkauskipua selittävistä tekijöistä. Vanhempien käsitykset lasten kivusta ja kipulääkkeistä selittävät heidän käyttämiään menetelmiä lasten kivun lievittämiseksi päiväkirurgisen toimenpiteen jälkeen kotona. Sekä kipulääkkeiden että ei-lääkkeellisten menetelmien käyttäminen selittää lasten kivun voimakkuutta ja käyttäytymismuutoksia. Tulosten perusteella päiväkirurgisessa toimenpiteessä olevien lasten vanhempien ohjaamista on syytä kehittää. Heille tulisi antaa tietoa kipulääkkeiden turvallisuudesta ja tarpeellisuudesta lapselle. Vanhempien kanssa tulisi myös keskustella heidän odotuksistaan poikien hyvästä kivunsiedosta. Jatkotutkimuksissa tulisi selvittää erityyppisten ohjausmenetelmien vaikuttavuutta käyttäen interventiotutkimuksen menetelmiä. Tarvitaan myös kulttuurisia tutkimuksia kuvaamaan kuinka vanhempien käsitykset lasten kivusta siirtyvät seuraavalle sukupolvelle kulttuurissamme. Tutkimuksia tarvitaan myös selvittämään lasten omia kokemuksia kivustaan ja sen lievittämisestä kotona päiväkirurgisen toimenpiteen jälkeen.

Yleinen suomalainen asiasanasto: kipu: lapset; kipu: hoito; vanhemmat: käsitykset; kipulääkkeet; leikkaushoito: kipu; lastenkirurgia: kipu: hoito; kirurgia

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

KOSKINEN LIISA: Sopeudu, niin selviät. Opiskelu ulkomailla hoitotyön kulttuurisen asiantuntijuuden oppimisen prosessina.

Väitöskirja, 150 sivua

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja professori Mary E. Duffy

Syyskuu 2003

Tutkimuksen tausta: Aikaisempi tutkimus osoittaa; että ulkomailla toteutetulla vaihto-opiskelulla voi olla useita myönteisiä vaikutuksia opiskelijan kehitykseen ja oppimiseen. Toisaalta tiedetään, että opiskeleminen vieraassa kulttuuriympäristössä ei ole ongelmattonta. Onnistuneen vaihtokokemuksen edellytyksenä ovat opiskelijan psyykinen joustavuus ja lähettävän ja vastaanottavan organisaation hyvä yhteistyö. Tähänastinen terveystieteen vaihto-opiskeluun liittyvä tutkimus on keskittynyt pääasiassa opiskelijoiden kokemusten kuvaamiseen. Aikaisempi tutkimus ei kuvaa riittävästi sitä, miten hoitotyön kulttuurisen asiantuntijuuden kehittymisprosessi toteutuu tai miten sen etenemistä voitaisiin tukea vaihto-opiskeluohjelmassa.

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusasetelma: Tämän kohdennetun etnografisen tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata suomalaisten ja britannialaisten hoitotyön vaihto-opiskelijoiden kulttuurisen asiantuntijuuden oppimisen prosessia vaihto-opiskeluohjelmassa ja kehittää kulttuurisen asiantuntijuuden oppimisen malli hoitotyön vaihto-opiskeluohjelmaan. Tutkimus kohdentui suomalais-britannialaiseen vaihto-opiskeluohjelmaan yhden suomalaisen ammattikorkeakoulun ja kuuden britannialaisen yliopiston välillä. Suomalaisten ja britannialaisten hoitotyön vaihto-opiskelijoiden lisäksi tutkimukseen osallistui britannialaisten opiskelijoiden suomalaisia ohjaavia opettajia ja harjoittelua ohjaavia hoitajia. Aineiston muodostivat nauhoitetut ryhmähaastattelut, oppimistehtävät, taustatietokyselyt, havaintomuistiinpanot ja tutkijan reflektiopäiväkirja. Aineiston analyysi tapahtui kahdessa vaiheessa: soveltaen Spradley'n RDS menetelmää artikkelien kirjoittamisvaiheessa ja narratiivista analyysia kirjoitettaessa yhteenvetoraporttia.

Tulokset: Kulttuurisen asiantuntijuuden oppiminen oli opiskelijan henkilökohtainen kasvuprosessi. Kehitys mahdollistui, mikäli opiskelija kykeni mukautumaan niihin haasteisiin, joita vieraan kulttuurin vaikutuspiiriin joutuminen väistämättä aiheutti. Oppiminen toteutui samanaikaisesti kolmella toisiinsa liittyvällä tasolla, jotka olivat opetussuunnitelma, opiskelijan oppimisprosessi ja vuorovaikutussuhteet ulkomailla. Opetussuunnitelman tasolla opiskelijoiden vaihdon aikainen opiskelu oli voimakkaasti sidoksissa oman oppilaitoksen koulutusohjelmaan. Opiskelijoita ei valmennettu riittävässä määrin erilaisuuden kohtaamiseen vieraassa maassa. Paluun yhteydessä opiskelijoiden vaihdosta saamia kulttuurisia kokemuksia ei liitetty kunnolla osaksi ammattitaidon oppimista. Opiskelijan oppimisprosessin taso sisälsi viisi osa-aluetta: tahto oppia vierasta kulttuuria, kyky tunnistaa oma kulttuuritausta, kyky hyväksikäyttää ja omaksua kulttuurista tietoa, taito solmia asiakaskontakteja ja kyky ylittää kielimuuri. Ulkomaisten vuorovaikutussuhteiden taso koostui opettaja-opiskelijasuhteesta, hoitaja-opiskelijasuhteesta ja tutoropiskelija-opiskelijasuhteesta. Opettaja-opiskelijasuhteesta perustui kulttuuristen erojen vertaamiseen, ja siihen sisältyvä henkilökohtaisen, kokemuksellisen ja tieteellisen tiedon reflektointi oli vähäistä. Hoitaja-opiskelijasuhteesta helpotti opiskelijan sosiaalista ja ammatillista integroitumista harjoittelupaikkaan, liitti teoriaa käytännön hoitotyöhön, välini hyvää hoitotyön käytäntöä ja edisti opiskelijan yleistä sopeutumista vieraaseen kult-

tuuriin. Mikäli kulttuurien välinen tutoropiskelija-opiskelijasuhte muodostui, se keskittyi sopeutumisen helpottamiseen vaihdon alussa, mutta ei auttanut paikallisiin opiskelijoihin tutustumisessa tai harjoittelupaikkaan sopeutumisessa.

Johtopäätökset ja suositukset: Hoitotyön opiskelijat tarvitsevat tukemista ja rohkaisua kulttuurisen asiantuntijuuden oppimisessa vaihto-opiskelun aikana. Dialoginen kulttuurien välinen opettaja-opiskelijasuhte tukee oppimista vieraassa kulttuurissa. Ohjaavien opettajien, hoitajien ja tutoropiskelijoiden pitäisi tehdä yhteistyötä keskenään ja muodostaa vaihto-opiskelijoiden ympärille 'ihmissuhteiden tukiverkko', joka auttaisi opiskelijoita ylittämään väistämättömän kulttuurishokin. Näin opiskelijoiden voimavarat vapautuisivat erilaisuuden oppimiseen. Hoitotyön opetussuunnitelman pitäisi rohkaista opiskelijoita oppimaan kulttuurisesti erilaista hoitotyötä pikemminkin kuin kannustaa heitä etsimään samanlaisia kokemuksia, joita he olisivat saaneet opiskellessaan vaihto-opiskelun sijasta pelkästään kotimaassaan.

Yleinen suomalainen asiasanasto: hoitotyö: opiskelu; opiskelijavaihto; opiskelu ulkomailla; opiskelijat: hoitotyö; kulttuuri; asiantuntijuus: oppiminen; oppimisprosessi

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

LIIKANEN EEVA. Voiko vierianalytiikka olla laadukasta? Tutkimus sydän- ja verisuonitautien vierianalytiikasta.

Väitöskirja, 154 sivua

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen, professori (emeritus) Ilkka Penttilä ja dosentti Matti Laitinen

Joulukuu 2003

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata sydän- ja verisuonitautien diagnostiikassa ja hoidon seurannassa käytettävää vierianalytiikkaa ja sen laadunvarmistusta Suomen sairaaloiden ja terveyskeskusten päivystyspoliklinikoilla. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös arvioida, miten hoitohenkilöstöön kuuluva koehenkilöstö suoriutuu yhden keskeisen vieritestin määrittämisestä. Kansainvälisesti vierianalytiikan tutkimukset painottuvat vieritestien ja laboratoriossa tehtyjen tutkimusten vertailukelpoisuuden arviointiin. Suomessa vierianalytiikkaa on tutkittu niukasti. Vierianalytiikka on lisääntynyt viime vuosina ja lisääntyy edelleen. Vierianalytiikkaan liittyy etuja ja ongelmia.

Tutkimuksen aineistot koottiin kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa lähetettiin kyselylomakkeet kaikille Suomen sairaaloiden ja terveyskeskusten päivystyspoliklinikoiden osastonhoitajille tai vastaaville. Vastauksia saatiin 301 eli vastausprosentti oli 74. Toisessa vaiheessa kerättiin aineistoa Labquality Oy:stä ulkoisen laadunarvioinnin toteutuksen selvittämiseksi. Tähän aineistoon kuuluivat C-reaktiivinen proteiini (n = 8 874), kvalitatiivinen troponiini T (n = 184) ja kvantitatiivinen troponiini T (n = 78). Kolmannessa vaiheessa järjestettiin koe, jossa testattiin koehenkilöstön (N = 48) kykyä suoriutua TROPT Sensitive -vieritestimäärityksestä. Aineistoja kuvattiin frekvensseillä ja prosenteilla. Ensimmäisen ja kolmannen vaiheen aineistojen muuttujien välisiä yhteyksiä analysoitiin ristiintaulukoinneilla ja x²-testillä. Ensimmäisen tutkimusvaiheen aineiston muutamien kysymysten analysointiin käytettiin sisällönanalyysiä.

Suurimmassa osassa (84 %) päivystyspoliklinikoista käytettiin vieritestejä. Sydän- ja verisuonitautien diagnostiikassa käytetyistä testeistä yleisimpiä olivat kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen troponiini T -testi sekä C-reaktiivinen proteiini. Tavallisin perustelu näiden vieritestien käytölle oli läpimenoajan lyhentyminen. Sairaanhoitajat olivat suurin vieritestejä käyttävä ammattiryhmä. Kolmannes päivystyspoliklinikan henkilöstöstä ei ollut saanut koskaan vieritesteihin liittyvää täydennyskoulutusta. Yleisimmät vierianalytiikkaan liittyvät ongelmat koskivat analytiikkaa ja työjärjestelyjä. Sisäisen laadunohjauksen kontrollimateriaalia käytettiin eniten C-reaktiivisen proteiinin määrityksessä, mutta muissa tutkimuksissa sitä käytettiin hyvin vähän. Ulkoiseen laadunarviointiin osallistuminen oli erittäin vähäistä. Koehenkilöstöllä oli vaikeuksia tulkita heikosti positiivista TROPT Sensitive -vieritestiä.

Vierianalytiikkaan liittyvien ongelmien poistamiseksi, laadun parantamiseksi ja toiminnan kehittämiseksi olisi tarkoituksenmukaista laatia velvoittava ohjeistus vierianalytiikalle päivystyspoliklinikoilla ja muuallakin, missä vierianalytiikkaa käytetään. Moniammatillisen työryhmän olisi järkevää huolehtia vierianalytiikasta, mutta kliinisen laboratorioalan ammattihenkilön tulisi toimia koordinoivana henkilönä. Vieritestejä käyttävien henkilöiden tulisi saada riittävä peruskoulutus ja sitä tulisi täydentää määrävälein.

Yleinen suomalainen asiasanasto: sydän- ja verisuonitaudit; diagnostiikka; laboratoriotestit; laatu; laadunvarmistus; laadunvalvonta; poliklinikat; päivystys

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

PAUKKUNEN LEENA: Sosiaali- ja terveysalan yhteistyöosaamisen kehittäminen. Koulutuskokeilun arviointitutkimus.

Väitöskirja, 141 sivua

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja professori (emerita) Sirkka Sinkkonen

Marraskuu 2003

Tutkimuksen tarkoitus: Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja arvioida sosiaali- ja terveysalan ammatillisen koulutuksen yhteistoimintakokeilun toteutusta ja vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöhön. Yhteistyöosaamisen oppiminen oli päätavoite kokeilussa, joka perustui konstruktivistiselle oppimiskäsitykselle ja sisälsi moniammatillisia yhteistoiminnallisia sekä itseohjautuvuutta tukevia oppimismenetelmiä. Yhteistoimintakokeilun toteuttivat vuosina 1991 -1995 Kuopion yliopiston hoitotieteen, sosiaalitieteiden ja terveyshallinnon ja -talouden laitokset, Kuopion ja Mikkelin terveydenhuolto-oppilaitokset, Otavan sosiaalialan ja Ylä-Savon sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset. Kokeilun toteutusta ja vaikutuksia arvioitiin koe- ja kontrolliryhmäasetelman sisältävällä pitkittäistutkimuksella.

Aineistot ja menetelmät: Tutkimusjoukon muodostivat koulutuskokeiluun osallistuneet neljä opiskelijaryhmää (sosiaaliohjaajat, sosiaalikasvattajat, sisätauti-kirurgiset sairaanhoitajat, terveydenhoitajat) sekä näille ryhmille valitut perinteisesti opiskelleet kontrolliryhmät (N=143). Tutkimuksen määrällinen osuus koostui kolmivaiheisesta kuuden vuoden seuranta-ajan käsittävästä pitkittäistutkimuksesta (mittaukset koulutuksen alussa ja lopussa sekä noin kahden vuoden työkokemuksen jälkeen) ja poikittaistutkimuksesta (mittaus noin kahden vuoden työkokemuksen jälkeen). Pitkittäistutkimukseen" valittiin ne, jotka olivat vastanneet kaikkiin kolmeen kyselyyn (N=83, mikä oli 67 % 124 valmistuneesta). Poikittaistutkimukseen valittiin ne, joilla oli omakohtaista kokemusta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä (n=90, vastausprosentti 77). Määrälliset aineistot kerättiin kyselylomakkeilla ja analysoitiin tilastollisesti. Laadullinen aineisto koottiin ryhmähaastatteluilla noin kolme vuotta ammattiin valmistumisen jälkeen koulutuskokeiluun osallistuneiden ja perinteisesti opiskelleiden ryhmästä muodostetuilta haastatteluryhmiltä ja aineisto analysoitiin induktiivisesti sisällön analyysillä.

Tulokset: Reflektiiviset monitieteiset ja -amatilliset ryhmäopetus- ja oppimismenetelmät olivat yhteistyöosaamisen oppimisen edistäjiä. Niitä painottivat erityisesti koulutuskokeiluun osallistuneet. Koulutuksen ja työkokemuksen aikana molemmat ryhmät asennoituivat myönteisesti moniammatilliseen ja -sektoriseen yhteistyöhön ja sen oppimiseen. Työntekijöinä perinteisesti opiskelleet korostivat kuitenkin sosiaali- ja terveysalan yhteisen opetuksen merkitystä kokeiluun osallistuneita enemmän. Erilaisen tiedon merkittäväksi kokemisessa ja hyödyntämisessä oli ryhmien välillä eroja: kokeiluun osallistuneet korostivat perinteisesti opiskelleita enemmän tutkimustietoa mutta perinteisesti opiskelleet kokemuksen kautta saatua tietoa. Kahden vuoden työkokemuksen jälkeen molemmat ryhmät arvioivat hyödyntävänsä työelämässä eniten kokemuksen kautta saatua tietoa. Yhteistyön edellytyksistä työelämässä tulivat käytännön työssä selkeimmin esille sekä kokeiluun osallistuneilla että perinteisesti opiskelleilla yhteistyön luonteen ymmärtäminen ja ammatillinen it-seluottamus. Ryhmien erot liittyivät toisen osapuolen ja työn tuntemukseen, yhteistyöosapuolten keskinäiseen arvostamiseen sekä ammattiryhmien ja toimialojen erilaisten kulttuurien ymmärtämi-

seen, joista kaikista kokeiluun osallistuneilla oli myönteisemmät näkemykset. Yhteistyön interpersonallisista prosesseista heikkoa yhteistyötä kuvasi ammattiryhmäkeskeisyys erityisesti perinteisesti opiskelleilla. Kokeiluun osallistuneet painottivat kontrolliryhmää enemmän tasa-arvoisuutta ja vastavuoroisuutta yhteistyöosaamisen edistäjinä ja yhteistyöosaamisessa reflektiivisiä taitoja, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyössä tarvittavaa formaalia tietoa, tietotaidon soveltamisen ja jakamisen taitoa sekä suunnitelmallista ja vahvaan ammatilliseen itseluottamukseen perustuva yhteistyötä.

Johtopäätökset: Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysalan yhteistoimintakokeiluun osallistuneet korostivat koulutuksen merkitystä sekä yhteistyöosaamisen oppimisessa että sosiaali- ja terveydenhuollon käytännön yhteistyössä perinteisesti opiskelleita enemmän. Heillä oli kontrolliryhmää myönteisemmät, laaja-alaisemmat ja asiakkaan hoidon ja palvelun kannalta tarkoituksenmukaisemmat näkemykset yhteistyöosaamisen oppimisen merkityksestä. Tutkimus tuotti uutta tietoa, jota voidaan soveltaa sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa sekä työelämän ja hallinnon ammattikäytännöissä. Yhteistyöosaamisen oppimisessa kehittämishaasteita ovat koulutuksen ja työelämän yhteistyön "edistäminen, työyhteisöjen ja ammattiryhmien kulttuurien huomioon ottaminen ja oppimistulosten pitkävaikutteisuuden varmistaminen.

Yleinen suomalainen asiasanasto: sosiaaliala; terveydenhuoltoala; sosiaalihuolto; terveydenhuolto; ammatillinen koulutus; yhteistyö; osaaminen; oppiminen; yhteistoiminnallisuus; kokeilu; arviointi

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Hoitotieteen tieteellinen jatkokoulutus

SIRVIÖ KAARINA: Lapsiperheet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaina: työntekijöiden toiminta lapsiperheiden terveyden edistämässä.

Lisensiaattitutkimus, 110 sivua, 2 liitettä

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja professori Katri Vehviläinen-Julkunen

Marraskuu 2003

Terveyden edistäminen, lapsiperhe, sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijä, virikkeitä antava haastattelu

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus: Lapsiperheiden terveyden edistäminen on keskeinen preventiivisen hoitotieteen tutkimusalue. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lapsiperheiden terveyden edistämistoimintaa sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden näkökulmasta. Terveyttä edistävän toiminnan kehittämiseksi on tärkeää saada tietoa työntekijöiden toimintatavoista.

Aineisto ja menetelmät: Tutkimukseen osallistui neljätoista sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijää ja aineiston keruumenetelmänä käytettiin virikkeitä antavaa haastattelua. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisen, teoriasidonnaisen sisällön analyysin avulla. Terveyden edistämistoiminta jäsennettiin tarkastelemalla työntekijöiden käsityksiä lapsiperheen terveydestä ja toimintaa ohjaavista periaatteista sekä heidän käsitystään siitä, millaisiin tavoitteisiin he terveyden edistämislään pyrkivät, mitä työmenetelmiä he kuvaavat käyttävänsä ja miten he toimintaansa arvioivat.

Tulokset: Haastatteluaineiston analyysiin perustuen ilmeni, että lapsiperheen terveyteen liittyvistä tekijöistä korostettiin erityisesti vastuullista vanhemmuutta, jolloin vanhemmat tiedostavat, ymmärtävät ja hyväksyvät sen, mitä velvollisuuksia heidän rooliinsa lapsen vanhempina sisältyy. Perheen terveyttä tarkasteltiin perinteisen lähestymistavan mukaisesti ongelmien näkökulmasta; perheen voimavaroja selviytyä ongelmista ei tuotu esille. Tärkeinä terveyden edistämistoimintaa ohjaavina periaatteina olivat toiminnan yksilöllistäminen, asiakkaan subjektiviteetti sekä ammatillisen vuorovaikutuksen rehellisyys ja avoimuus. Vaikka työntekijät korostivat erityisesti asiakkaan subjektiviteettiä toiminnan periaatteena, se ei tullut vahvasti esille työntekijän kuvaamissa terveyden edistämisen työmenetelmissä. Lapsen terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen oli ensisijainen lähtökohta lapsiperheiden terveyden edistämistoiminnan tavoitteissa. Tutkimuksen mukaan työntekijät saattoivat toimia myös ilman selkeästi tiedostettua tavoitetta. Orientoituminen ammatilliseen kohtaamiseen tapahtui perinteisen tai kasvatuksellisen lähestymistavan mukaisesti. Tiedon lisääminen oli keskeisin terveyden edistämisen työmenetelmä. Vuorovaikutuksellisesta näkökulmasta työmenetelmissä korostui asiantuntijalähtöisyys ja -keskeisyys. Terveyden edistämistoiminnan arviointi oli epäsäännöllistä. Asiakkaan osallistuminen toiminnan arviointiin oli harvinaista.

Jatkotutkimusehdotukset: Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää työntekijöiden terveyttä edistävien työmenetelmien kehittämiseen lapsiperheen voimavaroja huomioivaan suuntaan. jatkotutkimuksissa tulisi selvittää moniammatillista yhteistyötä lapsiperheen terveyden edistämistoiminnassa sekä työntekijän että perheen näkökulmasta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

HASSINEN TIINA. Iäkkään potilaan voimavaroja tukevat hoitotyön auttamismenetelmät.

Opinnäytetutkielma, 108 sivua, 3 liitettä (14 sivua), 16 liitetaulukkoa

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja dosentti Marjaana Pelkonen

Lokakuu 2003

Voimavarat, voimavaraisuus, iäkäs potilas, voimavaroja vahvistava toiminta, hoitaja

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata iäkkään ihmisen voimavaroja vahvistavien hoitotyön auttamismenetelmien käyttöä hoitotyössä sekä niiden yhteyttä hoitajiin ja heidän organisaatioonsa liittyviin taustatekijöihin hoitajien arvioimana.

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat Kuopion kaupungin perusterveydenhuollon vuodeosastoilla sekä yhden palvelukeskuksen osastoilla työskentelevät perus-, lähi- ja sairaanhoitajat. Otokseen valittiin kahden perusterveydenhuollon alaisuuteen kuuluvan sairaalan 8 vuodeosastolla ja yhden palvelukeskuksen 2 osastolla työskentelevät 163 hoitajaa. Kysely toteutettiin joulukuussa 2002 ja siihen vastasi 115 hoitajaa vastausprosentin ollessa 70. Määrällinen aineisto analysoitiin SPSS 10.05-ohjelmalla ja laadullinen aineisto laadullisella sisällön analyysillä. Ryhmien vertailuun käytettiin X²-testiä, t-testiä, yksisuuntaista varianssianalyysiä, Mann-Whitneyn U-testiä ja Kruskal-Wallis testii sekä mittarin käsittevaliditeetin arvioimiseen faktorianalyysiä.

Tutkimuksen voimavarat ja niiden vahvistaminen jaettiin fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin auttamismenetelmiin. Tulosten mukaan hoitajat käyttivät fyysisiä voimavaroja vahvistavia auttamismenetelmiä enemmän kuin psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja vahvistavia auttamismenetelmiä. Hoitajat pitivät iäkkään potilaan fyysisen terveyden ja tasapainon säilyttämisen ja tapaturmien ehkäisemisen hoitamista keskeisimpänä hoitotyön sisältöalueena. Psyykkisiä voimavaroja vahvistavista auttamismenetelmistä itsetunnon tukemisen vahvistamista kuvaavat menetelmät olivat lähes yhtä paljon käytettyjä kuin fyysisen terveyden ja tasapainon säilyttämistä kuvaavat menetelmät. Iäkkään ihmisen opettamisen ja ohjaamisen, yksilöllisyyden huomioimisen, mielekkäiden ja merkityksellisten kokemusten edistämisen, sosiaalisten suhteiden vahvistamisen ja jatkohoidon turvaamisen alueella he toimivat vähemmän. Hoitajien näkemykset iäkkään potilaan hoitotyöstä olivat enimmäkseen myönteisiä. Hoitajien näkemykset ja työhön liittyvät vaikutusmahdollisuudet ja itsensä kehittäminen olivat yhteydessä useimpiin fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavaroja vahvistavien auttamismenetelmien käyttöön. Koulutus ja osastolla käytössä oleva hoitotyön malli olivat yhteydessä ennen kaikkea psyykkisten ja sosiaalisten voimavarojen vahvistamiseen.

Tutkimus tuotti uutta tietoa iäkkään potilaan voimavaraisuudesta sekä voimistamisesta ja niihin liittyvistä tekijöistä. Tuloksia voidaan hyödyntää geriatrisen hoitotyön sisällön ja laadun kehittämisessä sekä voimavarojen vahvistamisen yksilöllisten ja organisatoristen esteiden poistamisessa ja hoitajien työssä kehittymiseen. Tutkimusten perusteella on tarpeellista lisätä hoitajien vanhusten hoitotyön asiantuntemusta erityisesti sosiaalisten ja joidenkin psyykkisten auttamismenetelmien osalta. Tuloksia voidaan hyödyntää myös hoitajien perus- ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa. Tulevaisuudessa on tarpeellista tutkia potilaiden, omaisten ja omaishoitajien näkemyksiä voimavaroista ja niiden vahvistamisesta sekä kehittää tutkimuksellisesti voimavaroja vahvistavien auttamismenetelmien käyttöä.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

KAUKONEN NIINA I: Yhteisöllisyys palvelutalossa ikäihmisten ja työntekijöiden kokemana.

Opinnäytetutkielma, 88 sivua, 3 liitettä (8 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja lehtori Teija Korhonen

Maaliskuu 2003

Yhteisö, yhteisöllisyys, yhteisölähtöinen hoitotyö, yhteisön osallistumisen aktivointi, ikäihminen, palveluasuminen, ryhmähaastattelu, laadullinen tutkimus

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata palvelutaloyhteisössä asuvien ikäihmisten ja siellä työskentelevän henkilöiden kokemuksia yhteisöllisyydestä. Tavoitteena oli konkretisoida yhteisöllisyys käsitettä ja saada tutkittua tietoa ikäihmisten palveluasumisen yhteisöllisestä toiminnasta.

Tutkimuksen osallistujina oli avohuollon palveluihin kuuluva Ristiinan Vanhustentukiyhdistys ry:n palvelutaloyhteisön asukkaat ja henkilöstö. Yhteisössä on alkanut huhtikuussa 2001 rahoitama kolmivuotinen projekti, jonka tarkoituksena on kehittää yhteisöllisestä näkökulmasta uutta toimintamallia avohuoltoon. Aineistojen hankinnassa käytettiin triangulaatiota. Ikäihmisten (n=18) aineisto hankittiin ryhmähaastatteluilla ja työntekijöiden (n=8) ryhmähaastatteluina ja avoimena päiväkirja-aineistolla. Aineistot analysoitiin induktiivisena sisällön analyysinä.

Ikäihmisten kokemana yhteisöllisyys palvelutalon arjessa muodostui yhteisyyden kokemuksesta, henkilökunnan voimavaralähtöisestä työskentelytavasta, asukaskeskeisyydestä ja yhteisöllisestä toiminnasta. Yhteisyyden kokemuksiin kuuluivat yhteenkuuluvuuden tunne yhteisössä, toinen toisistaan välittäminen, yhdessä tekeminen ja oleminen, olemassa olevan sosiaalisen verkoston huomiointi sekä mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin ja päätöksentekoon. Yhteisölliseen toimintaan kuuluivat ikäihmisten omien voimavarojen tunnistaminen ja tukeminen. Henkilökunnan ongelmalähtöinen toiminta, ammatillisuuden korostaminen ja holhoava suhtautuminen sekä liika hoitaminen koettiin omaan toimintakykyyn negatiivisesti vaikuttavana asiana ja yhteisöllisyyttä estävinä tekijöinä. Asukaskeskeisyyteen liittyi ikäihmisten vaikuttamismahdollisuus yhteisössä ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Yhteisön aktivoitumisella oli vaikutusta ikäihmisten toimintakykyyn ja kotona selviytymiseen. Yhteiset tapahtumat ja ryhmätoiminnot olivat tärkeitä yhteisöllisyyttä mahdollistavia tekijöitä. Ikäihmisten aktiivinen ja passiivinen osallistuminen koettiin yhtä merkittävänä yhteisöllisyyden vaikuttavana tekijänä.

Työntekijät kokivat yhteisöllisyyden yhteistahtona, kumppanuutena ja kollektiivisena toimintana. Yhteisöllinen toiminta oli kuntouttavaa ja asukaslähtöistä toimintaa ja tärkeinä pidettiin yhteisön palvelujen tarpeiden kartoittamista ja yhteisöllisiä ryhmätoimintoja. Yhteisöllisyys muodostui yhteisistä pelisäännöistä, sitoutumisesta ja tahdosta tehdä työtä asukaslähtöisesti, yhdessä yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Yhteisöllisyys edellytti työntekijöiltä aitoa välittämistä, yhteisymmärrystä, osaamisen ja toimenkuvien laajempaa näkemystä sekä koko yhteisön tuntemista. Tärkeää oli huomioida asukkaiden omat voimavarat, yksilölliset tarpeet ja odotukset sekä olemassa oleva sosiaalinen verkosto. Yhteisön aktivoitumisen myötä henkilökunnan reflektointi ja toimintatapojen pohdinta oli lisääntynyt, omaa työtä arvioitiin ja toivottiin palautetta. Johtajalla oli tärkeä merkitys yhteisöllisen toiminnan mahdollistajana tai yhteisöllisyyttä estävänä tekijänä. Autoritaarinen johtaminen, työntekijöiden tehtäväkeskeinen työskentelytapa, rutiinityöt, tiukat toimenkuvat ja hoitamisen ko-

rostaminen heikensivät yhteisöllisyyttä yhteisössä. Ikäihmiset ja työntekijät olivat kokeneet yhteisön aktivoitumisen muuttaneen palvelutaloyhteisön toimintakulttuuria ja yhteisöä. Yhteisöllinen toiminta oli lisääntynyt ja se koettiin positiivisena muutoksena yhteisössä. Kuntouttava ja asukaslähtöinen toiminta oli sisäistetty ja saanut konkreettista sisältöä. Kun palvelutaloyhteisössä toimitaan yhteisöllisesti, ihminen ymmärretään yhteisöön kuuluvana, hoitotyön menetelmät ovat asukaslähtöisiä, omia voimavaroja tukevia ja ikäihmiset voivat elää mahdollisimman itsenäistä elämää toimien vastuullisina päätöksentekijöinä omaa elämää koskevissa asioissa. Yhteisöllisyys antaa toimintamallin palvelutaloyhteisöön, jolla tuetaan ikäihmisen aktiivisuutta, itsenäisyyttä ja vastuuta omasta hyvinvoinnistaan sekä palvelutaloyhteisössä työskenteleville lähtökohdan kehittää avohuollon toimintaa vastaamaan ikäihmisten hoidon tulevaisuuden haasteisiin. Hoitotyön koulutuksella on haaste antaa valmiuksia toimia ja kehittää yhteisöllisyyttä hoitotyön käytäntöön konkreettiseksi toimintatavaksi

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

KÄÄRIÄINEN SIRPA & TURUNEN MARIANNE. Tavoitteena painonhallinta – ryhmäläisten kokemuksia osallistumisesta painonhallintainterventioon.

Opinnäytetutkielma, 70 sivua

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä, professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja ravitsemusterapeutti Liisa Heinonen

Joulukuu 2003

Painonhallinta, terveyden edistäminen, ryhmäohjaus, hoitotyö, kokemuksellinen vaikuttavuus

Painonhallinnan ohjaus on tärkeä lääkkeetön hoitomuoto ehkäistäessä ylipainoisuutta. Lisääntynyt ylipainoisuus on useiden pitkäaikaissairauksien riskitekijä. Tutkimuksemme tarkoituksena on kuvata Pieni Päätös Päivässä (PPP) painonhallintaryhmään osallistuneiden aikuisten kokemuksia ryhmään osallistumisesta ja saamastaan tuesta painonhallinnassa. Tämän lisäksi tarkoituksena on arvioida intervention kokemuksellista vaikuttavuutta ja kehittää PPP painonhallintaryhmäohjausmallia. PPP -painonhallintaryhmäohjausmallia käytettiin sovelletusti ja se kohdennettiin erään pohjoissavolaisen kunnan palveluksessa oleville työntekijöille. Interventio toteutettiin syyskuun 2002 ja toukokuun 2003 välisenä aikana. Ryhmäläiset osallistuivat tapaamisiin osittain työaikana. Aineiston keruumenetelminä käytettiin PPP painonhallintaryhmäläisten kirjoittamia päiväkirjoja, ryhmähaastatteluja ja esseitä. Tämän lisäksi kaksi ryhmän ohjaajaa haastateltiin ja he kirjoittivat myös esseen arvionaan kokonaisinterventiosta. Tutkimusaineistot analysoitiin sisällönanalyysillä.

Kokemukset PPP -painonhallintaryhmään osallistumisesta olivat pääosin positiivisia. Ryhmäläiset saivat tukea painonhallintaansa sekä toisilta ryhmäläisiltä, että ohjaajilta. Perhe kannusti osallistujia painonhallinnassa, ja siitä tuli koko perheen yhteinen asia. Intervention tuloksena osallistujat tekivät laadullisia muutoksia ravitsemukseensa terveydelle edullisempaan suuntaan muun muassa rasvojen ja suolan käytön osalta. Ryhmä antoi sysäyksen myös liikunnan lisäämiseen. PPP – painonhallintainterventiota tulee kehittää ryhmäläisten kokemusten perusteella enemmän osallistujien tarpeita vastaavaksi. Kehittämistä tarvitaan henkilökohtaisten tavoitteiden laadinnan, ryhmän koon ja ryhmätapaamisten tiheyden suhteen. Vaikka perusterveydenhuollossa painonhallinnan yksilö- ja ryhmäohjausinterventioita käyttävät terveydenhoitajat, ei hoitotieteessä niitä juuri ole tutkittu. Tämän tutkimuksen mukaan PPP painonhallintaryhmäohjausmalli auttaa osallistujaa suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan painonhallintaansa. Tutkimuksemme auttaa kehittämään edelleen PPP - painonhallintaryhmäinterventiota, lisää tietoa painonhallintaan vaikuttavista tekijöistä ja antaa lähtökohtia intervention kokemuksellisen vaikuttavuuden arviointiin.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

MERILÄINEN SATU: Dementoituneen potilaan hoitotyö. Ajankäyttötutkimus pitkäaikaissairaanhoidon vuodeosastoilla.

Opinnäytetutkielma, 65 sivua, 14 liitettä (79 s.)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja assistentti Pirkko Mikkanen

Marraskuu 2003

Dementoitunut potilas, hoitotyö, hoitotyön toiminnot

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata dementoituneen potilaan hoitotyötä terveyskeskuksen vuodeosastolla.

Tutkimusaineisto kerättiin työajan seurantalomakkeella yhden eteläsuomalaisen sairaalan viideltä pitkäaikaissairaiden osastolta. Tutkimukseen valittiin mukaan kymmenen tutkimukselle asetetut kriteerit täyttävää dementoitunutta potilasta. Seurantalomake rakennettiin tätä tutkimusta varten kirjallisuuden ja Liukkosen (1989) rakentaman seurantalomakkeen pohjalta. Työajan seurantalomakkeen avulla kartoitettiin dementoituneen hoitotyössä käytettäviä hoitotyön toimintoja ja hoitohenkilökunnan (sairaanhoitajat ja perushoitajat) sekä hoitoapulaisten, opiskelijoiden ja omaisten toimintoihin käyttämää aikaa seitsemän vuorokauden aikana. Lomake sisälsi 50 hoitotyön toimintaa kuvaavaa kysymystä, joista viisi oli avoimia. Aineisto (N = 205 lomaketta) analysoitiin SPSS/PC -ohjelmalla. Avoimet kysymykset analysoitiin käyttäen sisällön erittelyä.

Tulosten mukaan dementoituneen potilaan hoitotyö muodostui välittömän hoitotyön sisältöön, sosiaalisiin toimintoihin sekä hoitotyön toteuttajien yhteistyöhön ja muuhun hoitotyöhön liittyvistä hoitotyön toiminnoista. Hoitotyön toimintojen toteuttamisesta löytyi yhteensä 2079 mainintaa ja niiden toteuttamiseen käytettiin yhteensä 9794 minuuttia aikaa. Toiminnoiksi, joissa dementoituneet potilaat tarvitsivat eniten apua muodostuivat dementoituneen ruokailuun valmistautuminen, ruokailussa auttaminen, erittämisestä huolehtiminen, peseminen, pukeutumisessa auttaminen, kuntoutuksesta ja asentohoidosta huolehtiminen, koskettaminen, ihonhoidosta ja rasvauksesta huolehtiminen, keskusteleminen dementoituneen kanssa sekä voinnin havainnointi.

Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää tarkasteltaessa dementoituneen potilaan hoitotyössä käytettäviä hoitotyön toimintoja. Tulokset myös auttavat hoitohenkilökuntaa löytämään dementoituneiden välittömään hoitotyöhön sekä sosiaalisiin toimintoihin liittyviä kehitystarpeita. Jatkotutkimuksilla voidaan selvittää muun muassa omaisten mahdollisuuksia osallistua dementoituneiden potilaiden hoitotyöhön sekä hoidolliseen päätöksentekoon.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

PIRSKANEN SATU. Hoitohenkilökunnan työtyytyväisyys ja hoitotyön johtajan voimavaroja vahvistava johtamistyyli – kyselytutkimus kotihoidon työntekijöille.

Opinnäytetutkielma, 85 sivua, 6 liitettä, 4 liitetaulukkoa

Ohjaajat: THT Marjaana Pelkonen ja FT Paula Naumanen-Tuomela

Joulukuu 2003

Hoitajien työtyytyväisyys, voimavaroja vahvistava johtamistyyli, kotihoito

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää hoitajien työtyytyväisyyden ja hoitotyön johtajan voimavaroja vahvistavan johtamistyylin yhteyksiä kotihoidossa hoitajien arvioimana. Tutkimus kuuluu Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen projektiin Voimavaraorientoitunut hoitotyön toiminta nuorten ja aikuisten terveyden edistämisessä.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella neljän sosiaali- ja terveyskeskuksen kotihoidossa työskentelevältä hoitajilta marras-joulukuussa 2002. Otoksen koko oli 160 kotihoidon hoitajaa. Kyselyyn vastasi 118 hoitajaa ja vastausprosentti oli 74. Aineiston kuvailuun käytettiin suoria jakaumia ja ryhmien välisten erojen analysointiin ristiintaulukointia, Khin neliö -testiä, Fisherin tarkkaa testiä sekä Pearsonin korrelaatiokerrointa.

Tulosten mukaan kotihoidon hoitajat olivat tyytyväisimpiä työssään tekijöihin, jotka liittyivät ammatin arvostukseen, vuorovaikutukseen ja työn itsenäisyyteen. Hoitajien mielestä heidän työnsä oli todella tärkeää ja he uskoivat myös muiden arvostavan heidän tekemäänsä työtä. Hoitajille sallittiin paljon itsenäisyyttä työssään. Tyytyväisyys työn itsenäisyyteen kuitenkin väheni, mitä pitempään hoitaja oli työskennellyt työorganisaatiossaan. Innostavien ja tarkoituksen mukaisten tavoitteiden asettamisella ja tavoitteiden saavuttamisen seuraamisella oli vaikutusta hoitajan itsenäisen päätöksenteon mahdollisuuksiin. Hoitotyön johtajan pyrkimys luoda luottamuksellinen ilmapiiri ja kannustaa hoitajia ottamaan vastuuta työstään lisäsi myös mahdollisuuksia itsenäiseen päätöksentekoon. Tyytymättömmimpiä hoitajat olivat organisaation toimintapolitiikkaan ja palkkaansa.

Kotihoidon hoitajat olivat erittäin tyytyväisiä tuen ja kannustuksen saamiseen hoitotyön johtajalta. Parhaiten hoitotyön johtaja kannusti hoitajia keskinäiseen yhteistyöhön ja itsensä ammatilliseen kehittämiseen. Henkisen tuen saaminen ei ollut kuitenkaan riittävää. Tiedon saamiseen hoitajat olivat kohtalaisen tyytyväisiä. Tiedon antamisella työhön liittyvistä asioista hoitotyön johtaja voi tukea ja lisätä hoitajien kykyä tehdä työssään päätöksiä itsenäisesti, kykyä ottaa vastuuta omasta työstään sekä omien mielipiteiden esilletuomista työyhteisössä. Kotihoidon hoitajat eivät olleet tyytyväisiä palautteen saamiseen hoitotyön johtajalta. Vähiten hoitajat arvioivat saavansa palautetta siitä, miten heidän taitonsa ja kykynsä vastasivat heidän työtehtäviään. Rakentavan palautteen saaminen hoitotyön johtajalta ei ollut myöskään riittävää.

Tutkimus tuotti tietoa hoitotyön johtajan johtamistyylin kehittämiseksi hoitajien voimavaroja vahvistavampaan suuntaan. Tuloksia voidaan käyttää hoitajien voimavarojen vahvistamiseen sekä työtyytyväisyyden ja työssä jaksamisen edistämiseen. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden hallinnossa suunniteltaessa uusia työmuotoja tai uusia tapoja toteuttaa johtamista. Jatkossa on tarpeen tutkia sitä, eroavatko suomalaisen hoitajien työtyytyväisyyttä ennus-

tavat tekijät ulkomaisten tutkimusten mukaisista tekijöistä sekä, millaiseksi hoitotyön johtajat itse arvioivat johtamistyyliä ja -taitonsa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

PULLINEN KAIJA: Pelkäävien synnyttäjien hoitokokemukset.

Opinnäytetutkielma, 100 sivua, 5 liitettä (5 s.)

Ohjaajat: Professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja professori Anna-Maija Pietilä

Syyskuu 2003

Synnytys, pelot, hoitotyö, synnyttäjän kokemukset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata pelkäävien synnyttäjien kokemuksia pelosta, siihen saamastaan hoidosta ja heidän käsityksiään hoidon kehittämisestä. Tutkimuksen aineistot koottiin avoimella haastattelulla ja potilasasiakirjoista sisällön erittelyllä. Tutkimukseen osallistui 20 synnytyspelkodiagnoosin saanutta ensi- ja uudelleensynnyttäjää, ja heistä suurin osa oli (70 %) oli uudelleensynnyttäjiä. Haastatteluaineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä.

Tulosten mukaan pelko aiheutti naisille monia kielteisiä tunteita ja varautuneen mielen, jotka osaltaan tekivät heidän odotuksestaan piinaavan vieden odottamisen ilon. Synnyttäjät kuvasivat naisella ja miehellä olevan erilaiset pelokäsitykset, ja mies jäi usein pelon käsittelyn ulkopuolelle. Kieltäytyminen alatiesynnytyksestä ja tukeutuminen keisarileikkaukseen olivat synnyttäjille osa pelon käsittelyprosessia. Suhtautuminen pelkoon äitiyshuollossa oli pääsääntöisesti myönteistä. Kielteinen suhtautuminen liittyi useimmiten tilanteeseen, jossa synnyttäjän toiveena oli keisarileikkaus. Hoito eteni tällöin kangerrellen, jos hoitoilmapiiri oli vaihtoehdoton. Asiakkaalla itsellään oli aktiivinen rooli hoidon keskeytyksettömässä sujumisessa. Hoito keskeytyi, kun pelosta puhuminen siirtyi myöhemmäksi, pelkoa ei käsitelty neuvolassa, suunniteltu synnytys ei toteutunut tai hoitokokemus jäi käsittelemättä. Osittain tuloksellisessa hoidossa pelko jäi synnyttäjien huoleksi edelleen synnytyksen jälkeen. Tuloksellinen hoito palautti synnyttäjille odottamisen ilon ja luottamuksen hoitoon. Tutkimukseen osallistuneiden mielestä hoidon yhtäjaksoisuutta voitaisiin parantaa, jos terveydenhoitajalla olisi aktiivisempi rooli pelon tunnistamisessa, pelon hoito aloitettaisiin aikaisemmin ja sairaalassa olisi pelon hoidosta vastaava lääkäri. Hoidon yhtäjaksoisuutta edistäisivät myös pelon jatkokäsittely neuvolassa sekä neuvolan ja sairaalan välinen kiinteämpi yhteistyö.

Tulokset osoittivat, että synnytyspelon hoitoa on kehitetty äitiyshuollossa systemaattisesti vastaamaan asiakkaan tarpeita, sen sijaan naisen käsitys omasta tilastaan ei aina ole etusijalla. Hoito etenee useimmiten yhtäjaksoisesti, mutta avoterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyö ei aina suju ongelmitta. Tuloksia voidaan käyttää kehitettäessä pelkäävien synnyttäjien hoitoa äitiyshuollon eri tasoilla. Jatkossa on tarpeellista tutkia naisten pelon käsittelyprosessia. Äitiyshuollon järjestelmän tasolla tarvitaan jatkotutkimusta avoterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyön sujumisesta sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

PUUSTINEN PIA: Kuvaus hoitotyön johtajan toimintafilosofiasta sekä vahvuus- ja kehittämisalueista Etelä-Savon sairaanhoitopiirissä.

Opinnäytetutkielma, 82 sivua

Ohjaajat: Lehtori Teija Korhonen ja professori Pirkko Meriläinen

Syyskuu 2003

Johtaminen, filosofia, reflektio, portfolio

Tämä tutkimus on osa Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen ja Etelä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän koulutus- ja kehittämissyhteistyötä. Tutkimus kohdistui hoitotyön johtajien portfolio-koulutuksen tuotoksena syntyneiden ammatillisten portfolioiden sisältämien toimintafilosofioiden sekä johtamisen vahvuus- ja kehittymisalueiden rakenteiden ja sisältöjen kuvailuun.

Tutkimustehtävinä olivat 1) Millainen on Etelä-Savon sairaanhoitopiirin hoitotyön johtajan toimintafilosofia ja miten se ilmenee käytännössä hänen itsensä kuvaamana? ja 2) Millaisia vahvuus- ja kehittymisalueita Etelä-Savon sairaanhoitopiirin hoitotyön johtajilla on?

Tutkimuksen tiedonantajina toimivat Etelä-Savon sairaanhoitopiirin hoitotyön johtajat ja tutkimusaineisto muodostui heidän hoitotyön johtamisen portfolioistaan (N= 16). Portfolioista analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä kaksi osiota, joita olivat filosofia ja swot-analyysi, ja kahta muuta osiota, joita olivat oma elämä ja ura sekä visiot ja hoitotyön kehittäminen, käytettiin tulkinnan tukena.

Etelä-Savon sairaanhoitopiirin hoitotyön johtajien johtaminen perustuu keskeisten tuloksien mukaan johtajan henkilökohtaiseen arvoperustaan sekä ammattieettisiin periaatteisiin, joilla tavoitellaan laadukkaiden ja taloudellisten palveluiden tuottamista potilaille. Toimintafilosofia osoittautui hoitotyön johtajan kuvaukseksi hänen toimintansa perusolemukselta ja normien kaltaisista kannanotoista. Toimintafilosofia ilmeni käytännössä hyvin yksilöllisesti, samoin kuin johtajilla olevat ammatilliset ja persoonalliset vahvuus- ja kehittymisalueetkin.

Tutkimuksen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää hoitotyön johtajien arvokeskustelun pohjana ja heidän ammattieettisen koulutustarpeensa arvioinnissa. Sitä voidaan hyödyntää myös hoitotyön johtamisen tutkimuksen painopistealueiden kartoittamisessa ja arvioinnissa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

RUSANEN TARJA: Life Satisfaction Questionnaire (LSQ-34) –mittarin esitetaus suomalaisilla rintasyöpöpotilailla.

Opinnäytetutkielma, 70 sivua, 3 liitetaulukkoa (4 s.)

Ohjaajat: Professori Pirkko Meriläinen ja tutkija Eija Kattainen

Maaliskuu 2003

Elämänlaatu, rintasyöpä, reliabiliteetti, validiteetti, Life Satisfaction Questionnaire (LSQ-34) –mittari

Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida ensimmäistä kertaa suomen kielelle käännetyn Life Satisfaction Questionnaire (LSQ-34) -mittarin luotettavuutta suomalaisten rintasyöpöpotilaiden elämänlaadun mittaamisessa sekä arvioida mittarin soveltuvuutta Suomeen. Carlsson ja Hamrin (1996, 2000, 2002) ovat kehittäneet Ruotsissa hoitotieteellisen LSQ-34-mittarin, joka on alunperin tarkoitettu rintasyöpää sairastavien naisten elämänlaadun/elämään tyytyväisyyden arviointiin.

Tutkimuksen otoksena oli Pohjois-Karjalan keskussairaalassa vuosina 1999-2001 rintasyöpäleikkauksessa olleet 288 naispotilasta. Tutkimusaineisto kerättiin postikyselyllä touko-kesäkuussa 2002. Vastausprosentti oli 71 % (N=204). Tutkimusaineisto oli edustava ja riittävän suuri mittarin esitetaukseen.

Tässä tutkimuksessa LSQ-34-mittarin luotettavuuden arviointi koostui validiteetin (rakennevaliditeetti) ja reliabiliteetin (sisäinen johdonmukaisuus) arvioinnista. Mittarin luotettavuutta arvioitiin tarkastelemalla asetettujen hypoteesien paikkansa pitävyyttä. LSQ-34-mittarin rakennevaliditeettia arvioitiin eksploratiivisella faktorianalyysillä ja rinnakkaismittareilla (15D, EORTC QLQ-C30, QLQ-BR23-moduli). LSQ-34-mittarin sisäistä johdonmukaisuutta arvioitiin Cronbachin alpha- ja theta-kertoimella sekä osioanalyysillä.

Suomen kielelle käännetyn LSQ-34-mittarin rakennevaliditeettia voidaan pitää hyvänä ja tutkimustulokset tukivat hypoteeseja. LSQ-34-mittarin rakenne vastaa mittarin alkuperäistä rakennetta eksploratiivisen faktorianalyysin perusteella. Faktoriratkaisuissa muodostui mittarin alkuperäisestä rakenteesta poiketen ruoansulatuskanavan oireita kuvaava faktori. LSQ-34-mittarin sisäistä johdonmukaisuutta voidaan pitää erittäin hyvänä tai hyvänä, vain ruoansulatuskanavan oireita kuvaavan faktorin Cronbachin alpha- ja theta-kertoimet olivat matalat seitsemän faktorin ratkaisussa. Osioanalyysin perusteella LSQ-34-mittarin kaikki osiot olivat tarpeellisia ja mittariin kuuluvia. Tutkimustulokset tukivat LSQ-34-mittarin sisäiselle johdonmukaisuudelle asetettuja hypoteeseja.

Tämä tutkimus vahvistaa LSQ-34-mittarin luotettavuutta ja soveltuvuutta kansainväliseen käyttöön. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää alkuperäisen LSQ-34-mittarin ja mittarin suomenkielisen version kehittämisessä. Jatkossa olisi tutkittava LSQ-34-mittarin erottelukykä suomalaisten rintasyöpöpotilaiden elämänlaadun mittaamisessa taustatietojen suhteen sekä tutkia mittarin suomenkielisen version teoreettista rakennetta konfirmatorisella faktorianalyysillä.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
 Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

SAHARINEN TARJA: Vakavasti masentuneen potilaan puolison kuvaus voimavaraisuudestaan ja omahoitajan voimavaroja vahvistavasta toiminnasta.

Opinnäytetutkielma, 118 sivua, 2 liitettä (3 s.), 12 liitetaulukkoa

Ohjaajat: Dosentti Marjaana Pelkonen ja yliassistentti Jari Kylmä

Toukokuu 2003

Voimavarat, voimavaraisuus, puoliso, masennuspotilas, voimavaroja vahvistava toiminta, omahoitaja

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vakavaa masennusta sairastavan osastohoidossa olleen potilaan puolison voimavaraisuutta yksilönä, parisuhteessa ja vanhempana sekä omahoitajan toimintaa puolison voimavarojen vahvistamiseksi. Tutkimukseen osallistujat olivat vakavasti masentuneiden potilaiden puolisoita. Potilaat olivat olleet hoidossa Kuopion yliopistollisen sairaalan psykiatrian klinikan osastoilla.

Tutkimukseen osallistui seitsemän puolisoa. Viiden tutkimukseen osallistujan perheessä oli alle 18 –vuotiaita lapsia. Aineiston keruumenetelmänä käytettiin syvähaastattelua. Haastatteluja tehtiin yhteensä 12. Aineisto analysoitiin induktiivisesti käyttäen grounded theory -menetelmää. Aineiston keruu ja analysointi tehtiin 1.5.2002 -31.3.2003 välisenä aikana.

Tutkimuksen ydinkategoriaksi nousi uskomisen perheen tulevaisuuteen. Se merkitsi puolison uskomista omaan, potilaan ja lasten selviytymiseen potilaan vakavasta masennuksesta huolimatta. Uskomisen tulevaisuuteen vaihteli puolison voimavaraisuuden mukaan. Puolison voimavarojen ja puolisoa kuormittavien tekijöiden tasapaino kuvautui herkkänä.

Masennuspotilaan puolisolle antoi voimaa arjessa ja vanhemmuudessa pärjääminen sekä kumppanuuden säilyminen parisuhteessa. Puolisoa kuormittavia tekijöitä olivat liiallinen venyminen, yhteyden väheneminen parisuhteessa ja vastuun lisääntyminen vanhemmuudesta.

Puolison voimavaroja vahvistavaa omahoitajan toimintaa olivat potilaan ja perheen olemisen hoidon lähtökohtana, potilaan ja puolison yhdessä olemisen tukeminen ja vanhemmuuden huomioiminen hoidossa. Voimavaroja kuormittavaa toimintaa olivat puolison sivuuttaminen hoidossa, parisuhteen merkityksellisten asioiden, kuten seksuaalisuus, jääminen käsittelemättä ja paneutumisen puuttaminen vanhemmuuteen ja lapsiin. Voimavaroja vahvistava toiminta vahvisti puolison uskomista perheen tulevaisuuteen ja puolison merkityksellisyyden tunnetta yksilönä, parisuhteessa, vanhempana ja omahoitajan yhteistyökumppanina. Omahoitajan kuormittavan toiminnan seurauksena oli puolison epätietoisuus potilaan hoidosta ja yksin jääminen.

Psykiatrisessa perhehoitotyössä ja hoitotyönjohtamisessa tutkimustietoa voidaan hyödyntää hoitotyön kehittämiseksi asiakas- ja voimavaralähtöiseksi. Masennuspotilaan puolison voimavaraisuudesta yksilönä, parisuhteessa ja vanhempana saatu tieto auttaa hoitotyöntekijää tunnistamaan puolison voimavaroja ja häntä kuormittavia tekijöitä sekä vahvistamaan puolisoa eri rooleissa. Masennuspotilaan puoliso tarvitsee voimavarojen vahvistamista potilaan osastohoidon aikana ja sen jälkeen. Puolison tarpeeseen saada keskustella hänelle ja perheelle merkityksellisistä asioista tulisi vastata. Puolison ja potilaan vanhemmuuden tukemista ja lasten suunnitelmallista huomioimista tu-

lisi kehittää. Tulevassa tutkimuksessa olisi tärkeää selvittää avohoidossa olevien masennuspotilaiden perheiden voimavaraisuutta ja heidän voimavarojensa vahvistamista. Jatkotutkimusten avulla voitaisiin kehittää mittari masennuspotilaan ja hänen perheensä voimavaraisuuden arvioimiseksi sekä selvittää voimavaroja vahvistavan psykiatrisen perhehoitotyön tehokkuutta ja kustannusvaikuttavuutta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

SAVOLAINEN MERVI. Iäkkäiden hoitoon tyytyväisyys terveyskeskuksen vuodeosastolla. Haastattelututkimus yli 64-vuotiaille lyhytaikaisessa hoidossa oleville potilaille.

Opinnäytetutkielma, 69 sivua

Ohjaajat: Professori Pirkko Meriläinen ja erikoissuunnittelija Kristiina Hellsten

Marraskuu 2003

Hoitoon tyytyväisyys, iäkäs ihminen

Tämä tutkimus perustuu Stakesin valtakunnallisen potilastyytyväisyystutkimuksen (2000) tuloksiin, jotka osoittivat, että yli 64 -vuotiaat terveyskeskuksissa lyhytaikaisessa hoidossa olleet potilaat olivat muita ikäryhmiä ja muissa sairaalatyypeissä hoidettuja potilaita tyytymättömämpiä saamaansa hoitoon. Tutkimus ei antanut yksityiskohtaista tietoa siitä, mitkä tekijät lisäävät tai vähentävät potilaiden hoitotyytyväisyyttä terveyskeskuksen vuodeosastolla.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata yli 64 -vuotiaiden lyhytaikaisessa hoidossa olevien potilaiden arvioita hoitoon tyytyväisyydestään terveyskeskuksen vuodeosastolla. Mitkä tekijät heidän arvioiminaan lisäävät ja mitkä puolestaan vähentävät hoitoon tyytyväisyyttä.

Tutkimus aineisto kerättiin 7.3 -28.3.2003 välisenä aikana avoimella haastattelulla erään Etelä-Suomessa sijaitsevan terveyskeskuksen neljältä eri vuodeosastolta. Tutkimushaastatteluihin osallistui 20 lyhytaikaisessa hoidossa ollutta yli 64 -vuotiasta potilasta. Aineisto käsiteltiin laadullisella sisällön analyysillä.

Iäkkäiden ihmisten hoitoon tyytyväisyyttä lisäävät tekijät liittyivät hyvän hoidon toteutumiseen, jossa kaunis hoitaminen ja empaattinen hellä hoiva, potilaan aktiivinen huomiointi, toivon ylläpitäminen, henkilökunnan taitava toiminta ja asiallinen kohtelu olivat tärkeitä hyvän hoidon osatekijöitä. Potilaaseen yksilönä liittyen tärkeänä pidettiin itsenäisyyden ja hallinnan tunteen säilymistä, johon sisältyi potilaan tunne oman elämänsä herruudesta, tulevaisuuteen suuntautuminen, riittävä tiedon saanti, omien voimavarojen ja elämänilojen sekä selviytymiskeinojen löytäminen. Hoitoon tyytyväisyyttä lisäsi myös miellyttävä hoitoympäristö, hoito-organisaation toimivuus ja asuinkunnan hoitojärjestelyt sekä potilaan omat henkilökohtaiset voimavarat.

Iäkkäiden ihmisten hoitoon tyytyväisyyttä vähentävät tekijät liittyivät puutteisiin hyvän hoidon toteutumisessa. Potilaan huomiotta jättäminen, toivon riistäminen, henkilökunnan epäpätevä toiminta ja epäasiallinen kohtelu mainittiin tässä yhteydessä vallitsevina puutteina. Potilaan itsenäisyyden ja hallinnan tunteen menetystä aiheuttivat häirityksi tuleminen, kielteisten tunnetilojen syntyminen, vastentahtoisesti annettu hoito, rooliristiriidat sekä puutteellinen tiedonsaanti. Puutteellinen hoitoympäristö, ennakko-odotusten alittumisesta johtuva pettymyksen kokeminen ja hoito-organisaation puutteelliset toiminta edellytykset vähensivät myös hoitoon tyytyväisyyttä.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää iäkkäiden ihmisten hoitotyön kehittämisessä perusterveydenhuollossa. Tuloksia voidaan myös käyttää kvantitatiivisten tyytyväisyysmittarien sisältöalueiden tarkistamiseen.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

SILVENNOINEN PIRJO. Osastonhoitaja näyttöön perustuvan hoitotyön mahdollistajana erikoissairaanhoidossa.

Opinnäytetutkielma, 57 sivua, 4 liitettä

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja lehtori Pirjo Partanen

Lokakuu 2003

Osastonhoitaja, näyttöön perustuva hoitotyö, erikoissairaanhoito

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää osastonhoitajien mahdollisuuksia sekä toteuttaa näyttöön perustuvaa hoitotyötä että tukea hoitohenkilöstöä näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumisessa. Lisäksi tarkoituksena oli kuvata näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumista edistäviä ja estäviä tekijöitä. Tutkimuksen kohteena olivat yhden sairaanhoitopiirin kolmen sairaanhoitoalueen kaikissa eri yksiköissä työskentelevät osastonhoitajat (N= 141 }. Tutkimuksen otanta oli harkinnanvarainen.

Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, joka koostui taustatekijöistä, näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumisen mahdollisuuksista, hoitohenkilöstön tukemisesta näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumisessa ja näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumista edistävästä tai estävästä tekijöistä. Vastausprosentti oli 64 (n = 90}.

Tutkimusaineisto käsiteltiin ja analysoitiin SPSS -tilasto-ohjelmalla. Aineiston kuvailuun käytettiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Muuttujien välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla muuttujia keskenään ja tilastollinen merkitsevyys testattiin khiin neliö-testillä.

Tulosten mukaan enemmistö (98 %) osastonhoitajista oli sitä mieltä, että hoitotieteellisen tutkimuksen mukainen toiminta tuottaa hyötyä potilaalle. Yli puolet (61%) osastonhoitajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei heillä itsellään eikä henkilöstöllä ollut tarpeeksi tietoja, taitoja ja mahdollisuuksia toteuttaa näyttöön perustuvaa toimintaa. Osastonhoitajien ja henkilöstön yhteiset tapaamiset tiedeyhteisön tutkijoiden tai ammatillisen koulutuksen edustajien kanssa olivat vähäisiä. Osastonhoitajien mukaan sekä he itse että hoitotyön henkilöstö tarvitsevat lisää koulutusta ja resursseja toteuttaa näyttöön perustuvaa hoitotyötä.

Näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumista edistäviä tekijöitä olivat näyttöön perustuvaa toimintaa tukeva koulutus, positiivinen asenne tutkimukseen, ajan varaaminen tutkimusten etsimiseen ja lukemiseen, tarve oman työn kehittämiseen potilaan hoidon parhaaksi, organisaation johdon kannustus ja myönteinen asenne, henkilöstöresurssien ja toimivien välineiden riittävyys sekä yhteistyön lisääminen ammatillisten oppilaitosten tai tiedeyhteisön kanssa. Näyttöön perustuvan hoitotyön toteutumista estäviä tekijöitä olivat osastonhoitajien negatiivinen asenne tutkimuksiin tutustumisessa, koulutuksen puute, liian vähäinen tietotaito näyttöön perustuvasta hoitotyöstä, ajan, toimivien välineiden, henkilöstöresurssien ja johdon tuen puute.

Jatkotutkimushaasteena on se, miten hoitohenkilöstö kokee hoitotyön johtajilta saamansa tuen näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää selvitetessä osastonhoitajan roolia käytännön, koulutuksen ja tutkimuksen yhteistyökysymyksissä ja kehitettäessä osastonhoitajien, tiedeyhteisön tutkijoiden ja ammatillisen koulutuksen edustajien yhteistyötä näyttöön perustuvan hoitotyön kehittämiseksi.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Hoitotyön johtaminen

VANHALA MARJATTA: Ikääntyneiden kokemukset alkoholinkäytöstä.

Opinnäytetutkielma, 70 sivua, 2 liitettä (6 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja lääketieteen tohtori Marja Aira

Toukokuu 2003

Ikääntynyt, kokemukset, alkoholinkäyttö

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla ikääntyneiden alkoholinkäyttöä, suhtautumista omaan ja muiden ikääntyneiden alkoholinkäyttöön sekä selvittää lähiympäristön ja terveydenhuollon suhtautumista tämän ryhmän alkoholinkäyttöön. Lisäksi tutkittiin minkälaisina ikääntyneet kokivat alkoholinkäyttöänsä koskevat kysymykset terveydenhuollossa sekä heidän suhtautumistaan alkoholitutkimukseen yleensä.

Tutkimus oli laadullinen. Aineisto muodostui 11:sta Hyvän Hoidon Strategia-tutkimukseen osallistuvasta tiedonantajasta. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla ja analysoitiin sisällön analyysimenetelmällä.

Kaikki alkoholia käyttävät ikääntyneet kokivat alkoholinkäyttönsä kohtuulliseksi. Myöskään tutkimuksessa löytyneet kolme alkoholin riskikulutusrajan ylittävää eivät itse kokeneet alkoholinkäyttöään liialliseksi. Alkoholinkäyttöön suhtauduttiin useimmiten myönteisesti. Ne ikääntyneet, jotka eivät käyttäneet alkoholia lainkaan, suhtautuivat henkilökohtaisten tai lähiympäristössä tapahtuneiden kielteisten alkoholikokemusten takia sekä omaan että lähiympäristön alkoholinkäyttöön kielteisesti. Alkoholia käytettiin pääosin seurustellessa tai juhlissa, ei yleensä yksin. Alkoholilla koettiin olevan etupäässä suotuisia vaikutuksia. Sitä käytettiin myös lääkkeenä.

Yksinjäämisen ja mielenterveysongelmien arveltiin yleisesti lisäävän alkoholinkäyttöä. Ikääntymisen ja lääkityksen lisääntymisen myötä alkoholinkäytön uskottiin vähentyneen. Lähiympäristön ei ollut tarvinnut yleensä puuttua ikääntyneiden alkoholinkäyttöön.

Terveydenhuollon ammattihenkilöt eivät säännöllisesti kysyneet ikääntyneiltä heidän alkoholinkäytöstään. Alkoholinkäyttöä koskevat kysymykset koettiin hyväksi, koska tässä yhteydessä alkoholin aiheuttamat mahdolliset haitat tulevat ilmi. Alkoholinkäytön hienovarainen kysyminen kuitenkin kannattaa ja kysyminen terveystarkastusten yhteydessä pitäisi ottaa jokapäiväiseksi tavaksi.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

HAARANEN ARI: Lapsiperheiden terveyden edistäminen. Virikkeitä antava haastattelu ja terveydenhoitajan työ.

Opinnäytetutkielma, 97 sivua, 3 liitettä (4 sivua)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja professori Katri Vehviläinen-Julkunen

Toukokuu 2003

Terveyden edistäminen, lapsiperhe, terveydenhoitaja, virikkeitä antava haastattelu

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lapsiperheiden kanssa työskentelevien terveydenhoitajien terveyden edistämistä heidän itsensä kuvaamana sekä arvioida virikkeitä antavan haastattelumenetelmän soveltuvuutta terveyden edistämisen tutkimuksessa. Tavoitteena oli saada tietoa ja ymmärrystä lapsiperheiden terveyden edistämisestä sekä kokemusta virikkeitä antavan haastattelumenetelmän käytöstä. Tutkimus kuuluu preventiivisen hoitotieteen tutkimusalueeseen. Se on pilotti ja osa laajempaa Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen tutkimusprojektia, jossa kehitetään terveyden edistämisen toimintamalleja ja työmenetelmiä.

Virikkeitä antava haastattelu on vähän käytettyaineistonkeruumenetelmä hoitotieteessä. Tässä tutkimuksessa aineistonkeruu aloitettiin neljän lastenneuvolan terveydenhoitajan asiakaskäynnin videoinnilla, joissa oli mukana terveydenhoitaja, äiti ja hänen lapsensa. Sen avulla kuvattiin terveydenhoitajien toimintaa lapsiperheiden terveyden edistämässä. Videolta nostettiin esiin teemoja terveydenhoitajien kanssa käytäviin haastatteluihin. Virikkeinä käytettiin videonauhalla olevaa kuvaa ja ääntä, joita terveydenhoitajat reflektoivat ja tulkitsivat haastattelun aikana.

Terveydenhoitajat kuvasivat terveyttä ja terveyden edistämistä laaja-alaisesti. Kuvauksissa oli piirteitä asiantuntija- ja asiakaslähtöisestä toimintatavasta. Lapsiperheiden terveyden edistämässä pidettiin tärkeänä vuorovaikutusta, perheen tukemista, tarpeiden ja ongelmien tunnistamista, tiedon jakamista sekä lapsen terveyden seuraamista. Aineiston analyysin perusteella terveyden edistämiseen vaikuttivat erilaiset tekijät kuten toimintaa ja vuorovaikutusta ohjaavat periaatteet, terveydenhoitajien ominaisuudet, käytetyt työmenetelmät ja toimintaan kohdistuneet muutostekijät, jotka aiheutuivat terveydenhoitajien työstä ja asiakkaana olevista perheistä.

Virikkeitä antava haastattelu soveltuu hyvin terveyden edistämisen tutkimukseen. Se tarjoaa mahdollisuuden tutkia luotettavasti laajaa ja monimerkityksistä terveyden edistämistä käytännössä sekä siinä ilmeneviä ajatuksia ja toimintoja. Tutkimuksen lisäksi menetelmää voidaan käyttää koulutuksessa. Sen avulla voidaan kehittää terveyden edistämisen toimintaa ja siinä tarvittavia taitoja.

Tutkimuksen tulokset antoivat viitteitä lapsiperheiden terveyden edistämistä käytännön neuvola-toiminnassa. Ne heijastivat tutkittavassa organisaatiossa olevan muutostekijöitä, jotka vaikuttavat terveydenhoitajien jokapäiväiseen työhön. Tuloksia voidaan hyödyntää terveydenhoitajien työn kehittämässä. jatkotutkimuksissa tulisi arvioida lapsiperheiden terveyden edistämässä käytettyjen työmenetelmien ja toiminnan vaikuttavuutta sekä neuvolatyön resurssien ja henkilöstön mitoitus.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

KILPELÄINEN ASTA: Kotihoidon naisvanhusasiakkaan voimavarat. Hoito- ja palvelusuunnitelmien analyysi.

Opinnäytetutkielma, 62 sivua, 3 liitettä (3 sivua)

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä, professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja assistentti Pirkko Mikkanen

Tammikuu 2003

Kotihoito, vanhus, asiakas, voimavarat

Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu vanhusten terveyden edistämiseen kotihoidossa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata Puijonlaakson kotihoidon naisvanhusasiakkaan voimavaroja analysoimalla kirjallista hoidon ja palvelun suunnittelua ja seuranta. Tutkimusaineisto koostuu kotihoidon naisvanhusasiakkaan (n=20) hoito- ja palvelusuunnitelmista ja hoidon seurannasta ajalla 1.7.1998 -31.6.1999. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tutkimuksessa esille tulleita kotihoidon naisvanhusasiakkaan voimavaroja ovat vanhuksen ja hoitajan välinen vuorovaikutus, asiakaslähtöinen hoidon ja palvelun suunnittelu, terveys ja terveysongelmien ratkaisut sekä sosiaalisen verkoston tuki. Vanhuksen ja hoitajan välinen sosiaalinen vuorovaikutus sisälsi luottamuksellisen hoitosuhteen ja yhteistyökumppanuuden. Onnistunut vuorovaikutus loi pohjan asiakaslähtöiseen hoidon ja palvelun suunnitteluun, jossa vanhus tuli kuulluksi ja autetuksi omana itsenään. Keskeistä oli vanhuksen aktiivisuus omassa päätöksenteossa ja vanhuksen itsenäisen selviytymisen arviointi ja tukeminen. Vanhuksilla oli monia terveysongelmia, joihin etsittiin ratkaisuja. Vanhukset olivat tyytyväisiä, kun heidän vointinsa oli hyvä, ja he kokivat selviytyvänsä kotonaan terveysongelmista huolimatta. Sosiaalisen verkoston tuki muodostui kotihoidon keskinäisestä yhteistyöstä, omaisten tuesta ja lähipalvelujen saatavuudesta. Kotihoidon keskinäisessä yhteistyössä kaikki osapuolet vastasivat hoidon järjestämisestä, vanhusten voinnin ja itsenäistä kotona selviytymisen seurannasta ja arvioinnista. Omaisten tuki oli huolenpitoa ja sitoutumista vanhuksen auttamiseen. Lähiyhteisöstään vanhukset saivat eri alojen asiantuntijapalveluja, jotka osaltaan auttoivat vanhusta selviytymään elämäntilanteistaan. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että kotihoidon naisvanhusasiakkaan voimavarat mahdollistavat vanhuksen itsenäisen kotona selviytymisen.

Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää voimavaralähtöisen kotihoidon kehittämistyön lähtökohtana tutkimusorganisaation työyksikössä. Vanhusasiakkaan voimavarat huomioiva kotihoito mahdollistaa vanhuksen itsenäisen kotona selviytymisen. Tulevaisuudessa tarvitsemme lisää tietoa kotihoidon voimavaralähtöisistä auttamismenetelmistä ja niiden vaikutuksesta vanhusten itsenäiseen kotona selviytymiseen.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

PENTIKÄINEN ARJA: Työikäisten terveyskuva ja elämänhallinta.

Opinnäytetutkielma, 97 sivua, 1 liite (6 sivua), 1 liitetaulukko (1 sivu), 1 liitekuvio

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja dosentti Arja Häggman-Laitila

Kesäkuu 2003

Työikäiset, terveyskäsitys, elämänhallinta ja terveys

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää työikäisten terveyskäsitteitä ja elämänhallintaa. Terveystieteen edistämiseksi erilaiset terveyskuvat on yhdistetty erilaiseen terveydestä huolenpitoon. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kolmea terveyskuvaa (hahmottomaton, biolääketieteellinen ja positiivinen terveyskuva) ja elämänhallintaa koherenssintunteen teorian (Antonovsky 1988) lähtökohdista. Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella työterveyshuollon ja työttömien terveydenhuollon asiakkailta (N=120). Vastausprosentti oli 72. Aineistoa kuvattiin sekä yksittäisten muutustien prosentti- ja frekvenssijakaumina että summamuuttujien tasolla keski- ja hajontalukujen, ristiintaulukointien ja korrelaatiokerrointen avulla. Tilastollisina testeinä käytettiin Spearmanin korrelaatiokerrointa ja Cronbachin alfakerrointa.

Työikäisten terveyskuva oli kokonaisvaltainen, laaja-alainen ja moniulotteinen. Heidän terveyskuvassaan oli positiivinen terveyskuva vahva, ja hahmottomattoman terveyskuvan piirteitä oli heidän terveyskuvassaan vähän. Työikäisillä positiivisessa terveyskuvassa painottuivat hyvät ihmissuhteet, työ- ja toimintakyky sekä itsenäisyys. Tämän tutkimuksen mukaan hahmottomattomassa terveyskuvassa oli kyse siitä, että työikäisillä oli terveyskeskeisiä arvoja ja käsityksiä, mutta arkielämässään he suuntautuivat vähän terveyteen ja terveyskysymyksiin. Hahmottomaton terveyskuva liittyi heikkoon terveyteen ja uupuneisuuteen. Työikäisillä hahmottomaton terveyskuva ja positiivinen terveyskuva kuuluivat yhteen: mitä hahmottomampaa heidän terveyskuvansa oli, sitä heikompi oli heidän positiivinen terveyskuvansa. Biolääketieteelliseen terveyskuvaan työikäisillä heijastuivat sosioekonomiset tekijät ja koulutus: mitä heikompi sosioekonominen tilanne ja matalampi koulustausta heillä oli, sitä vahvempi oli heidän biolääketieteellinen terveyskuvansa. Tämän tutkimuksen mukaan työikäisten elämänhallinta perustui elämän merkityksellisyyden kokemuksiin ja elämään tyytyväisyyteen. Elämänhallintaa heikensivät luottamuksen puuttuminen omaan elämään vaikutusmahdollisuuksiin ja omien tavoitteiden saavuttamiseen elämässä. Työikäisillä elämänhallintaan liittyivät terveys ja jaksaminen. Tämän tutkimuksen mukaan terveyskuva ja elämänhallinta kuuluivat yhteen. Vahva elämänhallinta tuki työikäisten terveyden hahmottamista ja positiivisen terveyskuvan muodostamista.

Tutkimuksella saatua tietoa voidaan hyödyntää työikäisten terveyden edistämiseksi heidän elämänhallinnan ja terveyskäsitteiden hahmottamisen tukemisessa sekä työikäisten terveyskäsitteitä koskevien tutkimusten suunnittelussa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Preventiivinen hoitotiede

RISSANEN HELENA. Alaraajojen ateroskleroosia sairastavien potilaiden elämänlaatu ja kokemuksia sairaudestaan.

Opinnäytetutkielma, 75 sivua, 1 liite (1sivu)

Ohjaajat: Professori Pirkko Meriläinen ja professori Anna-Maija Pietilä

Joulukuu 2003

Elämänlaatu, kokemus sairaudesta, alaraajojen ateroskleroosi, potilas

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata alaraajojen ateroskleroosia sairastavien potilaiden kokemuksia elämänlaadustaan ja sairaudestaan. Lisäksi haluttiin kuvata tekijöitä, jotka vahvistavat ja heikentävät potilaiden elämänlaatua sekä potilaiden käyttämiä selviytymiskeinoja sairauden kanssa.

Tutkimukseen osallistui 15 eri tavalla hoidettavaa alaraajojen ateroskleroosia sairastavaa potilasta, kahdeksan miestä ja seitsemän naista. Tutkimusaineisto kerättiin avoimella haastattelulla joulukuun 2002 ja tammikuun 2003 välisenä aikana ja analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Sairastuminen vaikutti potilaiden elämänlaatuun merkittävästi. Fyysisen toimintakyvyn rajoittumisella oli suuri merkitys potilaiden sosiaaliseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Tärkeimmät potilaiden elämänlaatua vahvistavat tekijät olivat toimiva tukiverkosto, toivon olemassaolo ja ylläpito sekä potilaiden myönteinen elämänasenne. Hyvät ihmissuhteet muodostivat potilaiden elämässä tukiverkoston, joka lisäsi turvallisuutta ja vahvisti potilaiden omia voimavaroja selviytyä sairauden kanssa sekä mahdollisti tarvittavan avun ja tuen saamisen. Toivo yhdessä positiivisen elämänasenteen kanssa ylläpiti potilaiden elämänhalua ja auttoi suhtautumaan tulevaisuuteen myönteisesti. Selkeimmin potilaiden elämänlaatua heikensi fyysisen toimintakyvyn ja sosiaalisen elämän rajoittuminen sekä sairauden aiheuttama pelko. Nämä tekijät liittyivät sairauden pahenemiseen, joka oli merkittävin potilaiden elämänlaatua heikentävä tekijä. Tutkimuksessa löytyi potilaiden käyttämien selviytymiskeinojen ja sairauteen asennoitumisen perusteella kolme erilaista ryhmää: "aktiiviset itsensä hoitajat", "sopeutujat" ja "passiiviset alistujat". Aktiivisilla itsensä hoitajilla korostui positiivinen elämänasenne ja oma aktiivinen rooli sairauden hoidossa. Sopeutujat sopeutuivat sairauteen, koska oli otettava vastaan se, mitä annetaan. Passiivisilla alistujilla korostui toivottomuus, eikä heillä ollut keinoja selviytyä sairauden kanssa. Sairauden vaiheella oli tärkeä merkitys potilaiden elämänlaatuun. Lievä sairaus ei juuri vaikuttanut potilaiden elämään eikä elämänlaatuun. Sairauden paheneminen rajoitti merkittävästi potilaiden elämää ja heikensi heidän elämänlaatuaan.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää käytännön hoitotyössä kehittämällä potilaiden kokonaisvaltaista hoitoa, potilasohjausta ja tehokkaita hoitotyön auttamismenetelmiä ottamalla huomioon potilaiden oma näkökulma ja kokemukset sairaudesta. Tutkimustulokset vahvistavat hoitotieteen tietoperustaa lisäämällä tietoa sairauden vaikutuksesta potilaiden elämään ja selkeyttämällä elämänlaatu käsitteen sisältöä alaraajojen ateroskleroosia sairastavilla potilailla. Teoreettista tietoa voidaan myöhemmässä vaiheessa käyttää spesifin elämänlaatumittarin kehittämisessä tälle potilasryhmälle. Potilaiden hoidon laadun parantamiseksi tarvitaan lisää subjektiivista sairaus-spesifistä tietoa alaraajojen ateroskleroosin vaikutuksesta potilaiden elämänlaatuun.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

GRÖHN TARU: 14-15 -vuotiaiden poikien päihteettömyys viikonloppuisin - kahdeksaluokkalaisten päiväkirjakuvauksia.

Opinnäytetutkielma, 83 sivua, 1 liite, (3 s.)

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen ja professori Kerttu Tossavainen

Huhtikuu 2003

Nuoret, pojat, perhe, isät, päihteettömyys, terveyden edistäminen, Euroopan Terveet Koulut

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata peruskoulun kahdeksaluokkalaisten poikien viikonlopun viettotapoja ja päihteettömyyttä tukevia tekijöitä sekä miten mahdollinen päihteiden käyttäminen liittyy poikien viikonloppuihin. Tutkimustehtävinä oli kuvata mikä on perheen ja kaveripiirin merkitys poikien päihteettömyyteen ja miten ympäristö edistää poikien päihteettömyyttä?

Tutkimusaineisto kerättiin siten, että 14-15 -vuotiaat pojat (N= 19) kirjoittivat päiväkirjaa kuuden viikonlopun ajalta keväällä 2001. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan merkittävä päihteettömyyttä edistävä tekijä oli poikien suhde omaan isäänsä. Päihteettömyydessä pojilla korostui lämmin ja aktiivinen suhde isän kanssa. Isä oli käytännön tilanteissa esimerkin antaja ja samaistumisen kohde. Isän päihteettömyyden esimerkki edisti myös poikien päihteettömyyttä. Erityisen tärkeää pojalle oli se, että isä hyväksyi pojan kaveripiirin.

Tässä tutkimuksessa kuvautui neljänlaisia kasvattaja vanhempia. Nämä ryhmät olivat 1) vastuunsa ja tehtävänsä kasvattajana aidosti tuntevat vanhemmat, 2) ristiriitaisesti suhtautuvat vanhemmat, 3) välinpitämättömästi suhtautuvat vanhemmat ja 4) liian autoritaarisesti tai ankarasti nuoreen suhtautuvat vanhemmat. Vastuunsa ja tehtävänsä kasvattajana aidosti tuntevat vanhemmat valvoivat johdonmukaisesti poikiensa kotiintuloaikoja ja rahankäyttöä. Johdonmukainen ja asiallinen nuoren valvonta edisti päihteettömyyttä. Perheen kielteinen asenne päihteitä kohtaan tai vanhempien hallitun päihteiden käyttö sekä kodin lämmin ilmapääri edistivät päihteettömyyttä.

Poikien arkipäivän elämästä korostuvat päihteettömyyttä tukevat ja edistävinä tekijöinä mielekkäät ajanvietteet, harrastukset, koulumenestyminen ja vanhemman varma toiminta kasvattajana. Päihteettömyyden kaveripiiri toimi päihteiltä suojaavana tekijänä. Päihteettömyyttä edisti myös se, että kavereita pystyttiin tapaamaan päihteettömyydessä aikuisten valvomassa ympäristössä. Tällaisia paikkoja olivat kodit sekä esimerkiksi poikien suosimat nettikahvilat. Osa pojista käytti viikonloppuisin alkoholia, joka oli käytetyin päihde. Alkoholia poikien oli helppo saada kavereilta, sisaruksilta ja vanhemmilta.

Jatkotutkimuksissa olisi tärkeää selvittää, miten päihteettömyys tai päihteiden käyttö pojilla vaikutti heidän elämäänsä myöhemmin. Myös yksityiskohtaisempi tarkastelu isän ja pojan terveyttä ja päihteettömyyttä edistävästä suhteesta ja sen kehittymisestä olisi mielenkiintoinen ja tärkeä tutkimusalue.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

HEISKANEN PAULA: Hoidollinen kiinnipito lastenpsykiatrisella osastolla.

Pro gradu-tutkielma, 56 sivua, 4 liitettä

Ohjaajat: Professori Anna-Maija Pietilä ja assistentti Pirkko Mikkanen

Toukokuu 2003

Tutkimus on käsiteanalyysi, jossa kiinnipito-käsitettä tarkastellaan Schwartz-Barcottin ja Kimin (1986, 1993) kehittämän hybridisen analyysimallin avulla, joka sisältää: teoreettisen vaiheen, kenttätöönvaiheen ja analyttisen vaiheen. Tutkimuksen teoreettisessa vaiheessa kiinnipito-käsitettä analysoitiin kirjallisen materiaalin pohjalta, joka oli koottu systemaattisesti eri tietokannoista ja harkinnanvaraisesti etsitystä lähdeaineistosta. Kirjallisen aineiston pohjalta nostettiin kiinnipito-käsitteen tärkeät merkitykset ja muodostettiin myös hoidollisen kiinnipidon määritelmä.

Tutkimuksen kenttätöövaihe toteutettiin lastenpsykiatrisella osastolla. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Haastateltavina oli viisi kouluikäistä lasta, joille oli käytetty kiinnipitoa lastenpsykiatrisella osastolla heidän hoitajaksonsä aikana. Kouluikäisten lasten kiinnipitokokemuksista koostuva haastattelumateriaali analysoitiin sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Haastattelumateriaalin pohjalta etsittiin hoidollista kiinnipitoa kuvaavia piirteitä, joiden avulla täydennettiin hoidollisen kiinnipidon määritelmää.

Kirjallisen aineiston mukaan kiinnipito-käsitteen tärkeät merkitykset olivat: kiinnipito on fyysistä hillitsemistä, kiinnipito on vuorovaikutustilanne, kiinnipito on hoidollista huolenpitoa, kiinnipito on erityistä eettistä herkkyyttä vaativa hoitotyön toiminto. Kiinnipito on myös menetelmä, jonka avulla voidaan parantaa läheisiä ihmissuhteita. Lastenpsykiatrisilla osastoilla kiinnipito kuvaa hoitotoimintaa, jolla pyritään tukemaan erityisesti aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tunneristiriitojen käsitteilyä ja tunteiden hallinnan oppimista. Lasten kiinnipitokokemuksia käsittelevän haastatteluaineiston perusteella voidaan todeta, että liian tiukat kiinnipito-otteet herättivät lapsissa erilaisia kielteisiä tunteita. Voidaan ajatella, että erityisesti ne ovat tekijöitä, jotka lapsi voi kokea itselleen uhkana ja huonona kohteluna, joihin tulee hoidollisessa kiinnipidossa kiinnittää erityistä huomiota.

Hoidollista kiinnipitoa voidaan luonnehtia vuorovaikutustilanteeksi, jossa aggressiivisesti käyttäytyvällä lapsella on mahdollisuus saada huolenpitoa ja tukea tunneristiriitonsä käsittelyssä. Olenaisista on, että hoitaja välttää sellaisia tekoja, jotka lapsi voi kokea itselleen uhkana ja tarkastelee tietoisesti kiinnipidossa olevan lapsen reaktioita. Jatkotutkimushaasteeksi tämän opinnäytetyön pohjalta nousi eettisten ohjeiden kehittäminen kiinnipitoa varten, joiden avulla hoitajat voivat arvioida kiinnipitoa ja kehittää omia kiinnipitokäytäntöjään.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

HUOVILA PIRJO. Vertaisarviointi hoitotyössä – hybridinen käsiteanalyysi.

Pro gradu-tutkielma, 73 sivua, 1 liite (2 sivua), 1 liitetaulukko

Ohjaajat: Yliassistentti Jari Kylmä ja lehtori Hannele Turunen

Marraskuu 2003

Vertaisarviointi, hoitotyö, sairaanhoitaja, käsiteanalyysi

Tutkimuksen tarkoituksena on analysoida vertaisarviointi käsite hoitotyössä käyttämällä Schwartz-Arcottin ja Kimin (1986, 1993) kehittämää hybridi mallia. Mallin avulla on tarkoitus tunnistaa, analysoida ja tarkentaa vertaisarviointi käsitettä.

Tutkimuksen aineistona ovat teoreettisessa vaiheessa sanakirjat (n = 5) sekä hoitotieteelliset, kasvatustieteelliset ja lääketieteelliset artikkelit (n = 16). Kenttätyövaiheen aineisto kerättiin erään eteläsuomalaisen keskussairaalan somaattisten yksiköiden sairaanhoitajilta, joilla kaikilla oli kokemusta vertaisarvioinnista. Kenttätyövaiheen aineistonkeruu tehtiin avoimella ryhmähaastattelulla (n = 20) jossa sairaanhoitajat kertoivat käsityksiään vertaisarvioinnista.

Tutkimusaineistot analysoitiin laadullisesti sisällönanalyysillä. Teoreettisen vaiheen aineiston perusteella muodostettiin käsitteelle työmääritelmä, jota täsmennettiin ja täydennettiin kenttätyövaiheen määritelmällä. Synteesivaiheessa aineistoja verrattiin toisiinsa ja niistä yhdistämällä muodostettiin vertaisarviointi käsitteen määritelmä.

Sekä teoreettisen vaiheen aineiston, että kenttätyövaiheen aineiston tulokset tukivat toisiaan. Kenttätyövaiheen aineistosta nousi uutena ominaispiirteenä sairaanhoitajien toivoma hoitotyönjohdon tuki. Tulosten mukaan vertaisarvioinnissa voidaan erottaa monenlaisia ominaispiirteitä riippuen siitä mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Tässä tutkimuksessa ominaispiirteet luokiteltiin seuraaviin luokkiin: arvioijan ja arvioitavan suhde, vertaisarviointi toimintana, vertaisarvioinnin tavoitteet ja hoitotyönjohto.

Tämän tutkimuksen mukaan vertaisarviointi on kahden ammatillisesti samanvertaisen sairaanhoitajan toinen toisilleen antamaa kahden keskistä yhteisesti sovittuihin kriteereihin perustuvaa ammatillista, ohjauksellista ja rehellistä kriittistä arviointia. Vertaisarvioinnin tulee olla kollegiaalista palautteen antamista ja vastaanottamista, jossa sairaanhoitajat auttavat itseään ja toinen toisiaan niin ammatillisessa kasvussa, kuin omassa ja työyhteisönkin hoitotyönlaadun kehittämässä. Vertaisarviointi on vapaehtoista toimintaa, johon niin yksittäinen sairaanhoitaja, työyhteisö kuin organisaatiokin sitoutuvat. Vertaisarvioinnilla tulee olla niin työyhteisön lähijohdon kuin organisaationkin tuki.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

KAUHANEN MERIKA. Viron kouluterveydenhoitajat terveyden edistäjinä koulu yhteisössä.

Pro gradu-tutkielma, 78 sivua, 2 liitettä

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja ma. professori Hannele Turunen

Toukokuu 2003

Koulu yhteisö, kouluterveydenhoito, kouluterveydenhoitaja, terveysneuvonta

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää Viron peruskoulun kouluterveydenhoitajien toimintaa oppilaitten ja koulu yhteisön terveyden edistäjänä. Tutkimus oli osa Euroopan Terveet Koulut -projektia, jonka tavoitteena on edistää kokonaisvaltaisesti koulu yhteisön terveyttä ja hyvinvointia.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella Viron 125 peruskoulusta mukaan lukien peruskoulu, sekä koulut, joissa peruskoulu ja lukio ovat samassa yhteisössä. Tutkimuksen osallistui 58 koulua koko Viron alueelta, mikä oli 46 % alkuperäisotoksesta. Kyselylomake sisälsi 105 strukturoitua, 7 puolistrukturoitua ja 4 avointa kysymystä. Aineisto analysoitiin pääosin tilastollisin menetelmin SPSS for Windows ohjelmalla. Avoimet kysymykset analysoitiin laadullisella sisällön erittelyllä. Aineisto ja tulokset on kuvattu taulukoissa prosentteina, keskiarvoina ja tekstin luokitteluna.

Tulokset osoittivat, että virolaiset kouluterveydenhoitajat olivat kiinnostuneita tekemään kouluissa terveyttä edistävää työtä. Kouluterveydenhoitajien terveysneuvonta sisälsi oppilaitten terveyden ylläpitämistä, ensiapua ja turvallisuutta. Sellaisista aiheista, kuten ympäristöterveys, ihmisen kasvu ja kehitys, elämänhallinta ja toimintakyky, kouluterveydenhoitajat keskustelivat vähemmän oppilaiden kanssa. Kouluterveydenhoitajat osallistuivat eniten koulu yhteisön terveyden edistämistoiminnassa, koulun terveydellisten olojen valvontaan terveystarkastajien kanssa, erilaisiin teemapäiviin ja paloja pelastusharjoituksiin. Kouluterveydenhoitajien arvioiden mukaan kunnissa oppilashuollollisista palveluista toimivat parhaiten kouluterveydenhoidon palvelut ja koulu kohtaiset oppilashuoltoryhmät. Kouluterveydenhoitajat tekivät jatkuvaa yhteistyötä opettajien ja koulun muun henkilökunnan kanssa, yhteistyötä vanhempien kanssa toteutui vähemmän. Kouluterveydenhoitajat arvioivat olevansa oppilaan tukena ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaidoissa ja he olivat tyytyväisiä oman työnsä laatuun kouluterveydenhoidossa. Kaupungeissa työskentelevistä kouluterveydenhoitajista suurin osa oli ainoastaan kouluterveydenhoitajan tehtävissä. Maaseuduilla työskentelevät kouluterveydenhoitajat työskentelevät samanaikaisesti paikkakunnan terveyskeskuksissa muissakin tehtävissä. Tulosten perusteella kouluterveydenhoitajat tarvitsevat lisäkoulutusta, tukea ja ohjausta kouluterveydenhoidon terveydenedistämistyöhön. Kouluterveydenhoitajien puutteelliset työtilat aiheuttivat paljon ongelmia kouluterveydenhoidon työssä.

Saatua tietoa voidaan käyttää kouluterveydenhoidon yhteistyötaitojen kehittämiseen, terveysneuvonnan sisällön parantamiseen, koulu yhteisön terveyden edistämiseen. Tarvitaan lisää tutkimuksia terveyden edistämisestä, kuten millainen vaikutus on kouluterveydenhoitajien terveysneuvonnalla oppilaiden terveydelleen ja millaiset mahdollisuudet ovat kouluterveydenhoitajilla vaikuttaa koulu yhteisön terveyden edistämiseen.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

KAURANEN MIRJA. Valmistumisvaiheessa olevien lähihoitajaopiskelijoiden eettinen tieto.

Pro gradu-tutkielma, 85 sivua, 4 liitettä (5 sivua)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja ma. professori Hannele Turunen

Toukokuu 2003

Lähihoitaja, lähihoitajan koulutus, lähihoitajan hoitotyön etiikka, hoitoetiikan opetus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista lähihoitajaopiskelijan hoitotyön etiikan tieto on valmistumisvaiheessa, miten hän käyttää sitä ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen koulutuksen aikana.

Tutkimusote oli laadullinen. Opiskelijoiden (n=30) esseet analysoitiin sisällönanalyysillä induktiivisesti. Analysoitavia esseitä oli yhteensä 68.

Tulosten mukaan opiskelijoiden eettinen tieto oli hoitotyön perusta, joka muodostui arvoista ja periaatteista sekä toimi ohjeena ristiriitatilanteissa. Se oli hoitotyön ja hoitajan luontainen ominaisuus. Etiikka oli hoitotyössä koko ajan läsnä. Opiskelijoiden mielestä oli itsestään selvää, että hoitotyössä toimitaan eettisesti. Opiskelijat arvioivat toimintansa suhteessa potilaaseen. Opiskelija toimi hoitotyössä potilaan tahdon mukaisesti tai sitä vastaan, hän saattoi olla myös neutraali. Asema opiskelijana vaikutti siihen, ettei hän voinut esittää arvioitaan, vaan oli oltava neutraali. Häntä ohjasi toiminnassa potilaan tahto, oma arvio, hoitajan ohje tai asema opiskelijana. Eettiseen tietoon oli vaikuttanut käytännön oppiminen, siellä etenkin käytännön ohjaajilla oli ollut merkitystä. Käytännön tilanteista nousi myös eettisiä pohdintoja. Koululla oli ollut merkitystä ja siellä opittu teoretieto oli alkanut elää käytännössä. Eettinen tieto oli syventynyt samalla, kun omaa kasvua ihmisenä oli tapahtunut. Kuitenkaan kaikille ei ollut karttunut eettistä tietoa koulutuksen aikana, koska tekninen suoritus oli ollut tärkeämpää oppia. Ensimmäisen eettisen tiedon kurssin sijoitus opetussuunnitelmassa oli opiskelijoiden mielestä liian varhaisessa opiskelun vaiheessa. Etiikan opetus oli kuitenkin tärkeää ja hoitotyö sinänsä arvokasta ja luontaisesti eettistä.

Jatkotutkimuksissa voisi selvittää edelleen etiikan teorian ja käytännön oppimisen menetelmiä, eettisen hoitokulttuurin siirtoa tuleville hoitajasukupolville, opettajan ja ohjaajan vastuuta käytännön oppimisen jaksoilla, luontaista hoitotietoa sekä oppimisen reflektointia.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

KINNUNEN PIRJO. Nuoren elämänhallinta ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Kyselytutkimus koulussa hyvin selviytyville ja syrjäytymisvaarassa oleville yläasteikäisille nuorille.

Pro gradu-tutkielma, 94 sivua, 2 liitettä, 7 liitetaulukkoa

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen, professori Eila Laukkanen ja professori Kerttu Tossavainen

Kesäkuu 2003

Nuori, elämänhallinta, terveys, koulu yhteisö, syrjäytyminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yläasteikäisten nuorten elämänhallintavalmiuksia ja niihin yhteydessä olevia tekijöitä. Lisäksi tutkittiin nuorten kokemuksia terveydentilastaan, tyytyväisyydestä elämäänsä, sosiaalisista suhteista, koulunkäynnistä sekä terveystietoisyydestä ja psykosomaattisesta oireilusta. Tutkimus on osa professori Eila Laukkasen johtamaa Netti-projektia, jossa selvitetään kokemuksellisen kuntoutuksen vaikuttavuutta nuorten hyvinvointiin ja etsitään uusia toimintamalleja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tutkimus on tapaus-verrokkitutkimus. Tutkimuksen kohteena oli valikoitu otos seitsemän ja kahdeksannen luokan oppilaita Itä-Suomen kuudesta koulusta. Luokanvalvojat valitsivat koeryhmään oppilaita (n=29), joilla oli koulussa havaittu oppimisongelmia, käyttäytymishäiriöitä tai muusta ryhmästä vetäytymistä. Opettaja arvioi näiden nuorten olevan syrjäytymis-kehitysvaarassa. Ensimmäiseen verrokkiryhmään luokanvalvojat valitsivat koulussa sekä sosiaalisesti että kognitiivisesti hyvin selviytyviä oppilaita (n=32) ja toiseen verrokkiryhmään oppilaita (n=31), joilla oli koulussa joitain sellaisia vaikeuksia, jotka saattaisivat altistaa heidät syrjäytymiskehitykselle.

Aineistonkeruumenetelminä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta, joka sisälsi Offer Self-Image Questionnaire -mittarin elämänhallintaa mittaavia osa-alueita ja psykosomaattisia oireita kartoittavia kysymyksiä. Aineisto kerättiin oppilailta koulussa oppituntien aikana. Tutkimusaineiston käsittely tapahtui tilastollisin menetelmin, SPSS for Windows (versio 11) -ohjelmalla. Aineiston analysoinnissa käytettiin toistettujen mittausten varianssianalyysiä, nonparametrista Wilcoxonin testiä, faktorianalyysiä, ristiintaulukointia ja logistista regressioanalyysiä.

Tulosten mukaan niillä nuorilla, joilla opettaja oli arvioinut olevan syrjäytymisvaaran, oli heikoimmat ja koulussa hyvin selviytyvillä parhaimmat elämänhallintavalmiudet. Nuorten kokema heikko terveydentila, tunne-elämän ongelmat, psykosomaattiset oireet, tyytymättömyys elämään, yksinäisyyden kokemus, koulukielteisyyden ongelmat koulussa olivat yhteydessä heikkoihin elämänhallintavalmiuksiin. Lisäksi tupakointi näytti ennakoivan jonkin verran heikkoa elämänhallintaa.

Tutkimus osoitti, että nuorten ongelmilla on taipumus kasaantua ja vaikeudet yhdellä elämänalueella ennakoivat usein myös muita huolia ja heikkoja elämänhallintavalmiuksia. Syrjäytymisvaarassa olevilla nuorilla on puute sekä sosiaalisista taidoista että keinoista, joilla voisi selviytyä vaikeuksista tai tehdä oman elämän kannalta oikeita valintoja. Tutkimustulokset viittaavat siihen, että koulu yhteisössä tunnustetaan apua ja tukea tarvitsevat nuoret hyvin. Tulevaisuuden haasteena onkin kehittää opettajien, kouluterveydenhuollon, kotien ja muiden järjestöjen yhteistyötä niin, että syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saavat tarvittavan ja riittävän tuen ja avun silloin, kun ongelmiin on vielä

mahdollisuus puuttua. Terveystenhooltohenkilöstön asiantuntemusta tarvitaan terveyttä ja hyvinvointia tukevan kouluuyhteisön kehittämisessä.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

KOPONEN KATI. Monikulttuurisen hoitotyön opettaminen suomalaisessa hoitotyön koulutuksessa. –Terveysalan opettajien kokemuksia ja kehittämissuhteita.

Pro gradu-tutkielma, 83 sivua, 4 liitettä (5 sivua)

Ohjaajat: Ma. professori Hannele Turunen ja professori Kerttu Tossavainen

Kesäkuu 2003

Vierasmaalainen, kulttuuri, monikulttuurinen hoitotyö, monikulttuurisen hoitotyön opettaminen

Tämä tutkimus on osa Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen kansainvälistä tutkimusprojektia "Terveysalan koulutuksen opetus- ja oppimismenetelmien sisällöllinen ja menetelmällinen kehittäminen sekä arviointi". Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää terveysalan opettajien merkityksellisiä kokemuksia monikulttuurisen hoitotyön opettamisesta ja näkemyksiä sen kehittämisestä suomalaisessa hoitotyön koulutuksessa. Tutkimukseen osallistui kymmenen terveysalan opettajaa, joilla oli kokemusta monikulttuurisen hoitotyön opettamisesta. Aineisto kerättiin joulukuussa 2002 - tammikuussa 2003 merkityksellisten tapahtumien menetelmällä haastattelemalla. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tutkimustulosten mukaan terveysalan opettajat kokivat, että monikulttuurisen hoitotyön opetuksen tavoitteena on laaja-alaisen kulttuurisen tiedon välittäminen ja kulttuurisensitiivisyys. Kulttuurisen hoitotyön opetuksen sisältö koostui joko yksittäisten kulttuurien tiedoista tai yleisestä kulttuurisesta tiedosta sekä kulttuurien vertailusta. Opetus toteutettiin monipuolisilla opetusmenetelmillä kuten, vierasmaalaisten kohtaamiset, opinnäytetyöt ja projektit. Kulttuurinen opetusmateriaali koostui kirjallisesta materiaalista, kuvien, esineiden ja AV-välineiden hyödyntämisestä. Terveysalan opettajien kokemusten mukaan opiskelijavaihdot ja työn palkitsevuus olivat myönteisiä asioita kulttuurisen hoitotyön opettamisessa. Kielteisiä kokemuksia olivat negatiiviset asenteet vierasmaalaisia kohtaan ja opetusresurssien puute. Monikulttuurisen hoitotyön opettamisessa erillinen kurssi ja kulttuuriset kokemukset olivat tarpeellisia.

Terveysalan opettajat korostivat, että kulttuurisen hoitotyön opetuksen sisältöä tulee kehittää lisäämällä kulttuurisia kohtaamistilanteita ja kehittämällä opetuksen asiasisältöä. Myös kulttuurisen hoitotyön opettamisen toteutusta tulisi kehittää opetusmenetelmien monipuolistamisella, opiskelijavaihdon ja kulttuurisen hoitotyön opetuksen lisäämisellä. Kulttuurista hoitotyötä opettavien ammattitaitoa kehitettäisiin täydennyskoulutuksella ja kulttuurisuuteen liittyvän tutkimuksen tekemisellä.

Tutkimustuloksia voidaan soveltaa monikulttuurisen hoitotyön koulutuksen kehittämisessä ja opetuksen suunnittelussa suomalaisen terveysalan koulutuksen eri tasoilla. Tutkimuksesta saatua tietoa hyödynnetään suunniteltaessa ja toteutettaessa hoitohenkilökunnan täydennyskoulutusta terveysalan toimipisteissä. Tutkimustulokset antavat viitteitä myös siihen, kuinka käytännön hoitotyöntekijät voivat kehittää itseään monikulttuurisen hoitotyön alueella. Tutkimuksella pyritään myös herättämään keskustelua monikulttuurisen hoitotyön opettamisen merkityksestä. Jatkotutkimusaiheiksi ehdotetaan hoitotyön opiskelijoiden asennetutkimuksia ja kansainvälisen opinnäytetyön ohjeistuksen laatimista.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

KORHONEN KATI. Kuvaus Etelä-Savon sairaanhoitopiirin sairaanhoitajan ammatillisesta osaamisesta ja sen kehittämistarpeista.

Pro gradu-tutkielma, 102 sivua, 3 liitettä

Ohjaajat: Lehtori Teija Korhonen ja lehtori Leena Paukkunen

Marraskuu 2003

Sairaanhoitajan työ, ammatillinen osaaminen, ammatillisen osaamisen kehittämistarpeet, ammatillisen osaamisen kehittäminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa sairaanhoitajan ammatillisesta osaamisesta ja sen kehittämistarpeista hänen itsensä kuvaamana.

Tutkimuksen tiedonantajien ryhmän muodostivat Etelä-Savon sairaanhoitopiirin Mikkelin keskussairaalassa tai Moision sairaalassa työskentelevät sairaanhoitajat, jotka olivat osallistuneet portfoliokoulutukseen ja tuottaneet koulutuksen aikana henkilökohtaisen sairaanhoitajan portfolion. Kyseinen koulutus oli osa Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen ja Etelä-Savon sairaanhoitopiirin koulutus- ja kehittämissyhteistyötä, joka toteutettiin terveystieteiden opettajakoulutuksen ja hoitotyön johtamisenkoulutuksen yhteistyönä lokakuun 2002 ja maaliskuun 2003 välisenä aikana.

Tutkimusaineisto muodostui 20:stä sairaanhoitajan portfolioista, joista aineistona käytettiin osaaminen, arviointi ja tulevaisuuden visio osiot. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, jota ohjasi aineistolähtöinen, induktiivinen, sisällön erittely.

Sairaanhoitajan ammatillinen osaaminen ja sen kehittämistarpeet muodostuvat kahdeksasta osa-alueesta. Nämä osa-alueet ovat sairaanhoitaja moraalisen toimijana, sairaanhoitaja tiedollisena osaajana, sairaanhoitaja hoitotyön taitajana, sairaanhoitaja opettajana ja ohjaajana, sairaanhoitaja yhteistyön ammattilaisena, sairaanhoitaja elinikäisenä oppijana, sairaanhoitaja itsensä ja muiden johtajana sekä sairaanhoitaja kulttuurisen hoitotyön tulkkina.

Tutkimuksen tietoa voivat käyttää ensisijaisesti tiedonantajina toimineet sairaanhoitajat ja heidän työskentelyorganisaationsa. Tutkimusta voi hyödyntää myös hoitotyön johtamisessa, sairaanhoitajan koulutuksen suunnittelussa ja opetuksessa sekä ammatillisen osaamisen tutkimuksessa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

KUMPULAINEN MIKA: Pitkärantalaisten (Venäjän federaation Karjalan tasavallan) seitsemäsluokkalaisten päihteettömyyden oppiminen.

Opinnäytetutkielma, 113 sivua, 6 liitettä, (26 s.)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja tutkija Ulla Kemppainen

Huhtikuu 2003

Päihteettömyyden oppiminen, terveyden edistäminen, nuoret, laadullinen sisällönanalyysi, Pitkäranta, Karjalan tasavalta

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata pitkärantalaisten (Venäjän federaation Karjalan tasavallan) seitsemäsluokkalaisten päihteettömyyden oppimista heidän itsensä kuvaamana ja siihen liittyvää sosiaalisen todellisuuden rakentumista yhteiskunnallisen muutosprosessin keskellä. Tavoitteena oli saada tietoa nuorten päihteettömyydelle antamista merkityksistä ja päihteettömien elämäntapojen kannalta merkityksellisistä yhteiskunnallisista tekijöistä. Murrosikäisten nuorten päihteettömyyden tutkiminen Pitkärannassa on tärkeää nuorten oman hyvinvoinnin ja koko alueen väestön myönteisen terveyden kehityksen kannalta. Tulosten avulla voidaan entistä paremmin ymmärtää nuorten kokemuksia päihteettömyyden opetuksesta ja siitä tilanteesta, jossa nuoret elävät ja oppivat päihteettömyyttä.

Tutkimukseen osallistui 14 pitkärantalaista seitsemäsluokkalaista nuorta, joita haastateltiin tutkittavien ehdoilla etenevän teemahaastattelun keinoin. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, pelkistämällä, ryhmitellen ja abstrahoiden aineistoa induktiivisesti. Tulokseksi saatiin kuvaus nuorten päihteettömyyden kokemuksista. Se jäsenyi viiteen yhdistävään kategoriaan: 1) nuorten mielipiteitä terveydestä ja päihteettömyydestä, 2) koulun terveysopetus päihteettömyyden oppimisen tukijana, 3) nuorten päihteiden käytöstä kieltäytymistäidot ja päihteettömänä pysymisen sosiaalinen tuki, 4) nuorten mielipiteitä päihteettömyyden oppimista edistävästä ja estävästä tekijöistä sekä 5) yhteistyö terveysopetusta antavien aikuisten ja nuorten välillä. Nämä jakautuivat edelleen alakategorioihin, jotka kuvasivat päihteettömyyden oppimisen laatua ja erilaisia tapoja terveyden edistämisen, ylläpitämisen ja menettämisen suhteen. Lisäksi alakategoriat kuvasivat nuorten fyysisiä, psyykkisiä ja käyttäytymisen muutoksia päihteettömien elämäntyylien näkökulmasta. Yhdistäväksi kategoriaksi nimettiin jokaisen teema-alueen pääotsikko. Yhdistävä kategoria kuvaa tutkittavan ilmiön olemusta ja vaikutuksia päihteettömyyden oppimisen kannalta.

Tuloksia voidaan käyttää apuna kehitettäessä nuorten päihteettömyyden opetusta koulussa. Nuorten päihteettömyyden oppiminen on mahdollista nuorten parissa työskenteleviltä aikuisilta, ystäviltä ja vanhemmilta saadun emotionaalisen ja tiedollisen tuen avulla. Tutkimus vahvistaa ehkäisevän toiminnan merkitystä nuorten päihteettömyyden oppimisessa. Lisätutkimusta nuorten päihteettömyyden oppimisesta tarvitaan sekä eri-ikäisten lasten ja nuorten, heidän vanhempiensa että koulun henkilökunnan näkökulmasta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
 Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

KUOSMANEN LAURI: Vapauden rajoittaminen psykiatrisessa sairaalahoidossa: potilaan näkökulma.

Opinnäytetutkielma, 61 sivua, 1 liite, (1 s.)

Ohjaajat: Yliassistentti Jari Kylmä ja dosentti Maritta Välimäki

Huhtikuu 2003

Psykiatrinen potilas, psykiatrinen hoitotyö, potilaan oikeudet, itsemäärääminen, tahdonvastainen hoito, triangulaatio

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää psykiatristen potilaiden vapauden rajoittamista sairaalahoidossa potilaiden näkökulmasta. Tutkimuksella haluttiin selvittää mitä vapauden rajoittaminen on potilaiden kuvaamana, kuinka yleistä se on tämän aineiston perusteella, miten potilaat ovat sen kokeneet ja mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen. Psykiatrisessa hoidossa vapauden rajoittaminen on yksi potilastyytyväisyyttä ja hoitomyöntyvyyttä vähentävä tekijä. Vapauden rajoittamisesta ei ole olemassa yhtä selvää määritelmää, sen tutkimus on hoitotieteen alueella ollut vähäistä ja vasta viime vuosina sitä on alettu tutkia potilaan näkökulmasta.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista ja kvantitatiivista lähestymistapaa. Aineisto- ja metoditriangulaatiota käyttämällä pyrittiin saamaan vapauden rajoittamisesta mahdollisimman laaja kuva. Aineisto kerättiin akuuttipsykiatrian osastoilta kotiutuneilta potilailta. Tutkimuksen kvantitatiivinen aineisto (n = 313) kerättiin kyselylomakkeen avulla ajalla 1.5.2000- 30.4.2001 ja kvalitatiivinen aineisto (n = 51) haastattelemalla ajalla 23.5.2001 - 30.10.2001. Kvantitatiivisen aineiston analysoinnissa käytettiin kuvailevia menetelmiä ja yhteyksien tarkastelussa ristiintaulukointia, Mann-Whitneyn U-testiä sekä Kruskal-Wallis -testiä. Kvalitatiivinen aineisto analysoitiin käyttämällä induktiivista sisällön analyysiä.

Kvalitatiivisen aineiston analyysin perusteella erottui kolme pääkategoriaa, joiden avulla potilaat kuvasivat vapauden rajoittamista psykiatrisessa hoidossa. Ensimmäinen pääkategoria kuvasi sitä, mitä vapauden rajoittaminen potilaiden mielestä on. Toinen pääkategoria kuvasi sitä, miten vapauden rajoittaminen on koettu ja kolmas pääkategoria kuvasi potilaiden suosituksia henkilökunnalle. Potilaat kuvasivat vapauden rajoittamista erityisesti liikkumisen rajoituksina. Potilaat toivat esille sekä negatiivisia että positiivisia kokemuksia vapauden rajoittamisesta ja toivoivat enemmän perusteluja vapauden rajoittamistilanteille.

Kvantitatiivisen aineiston analyysin perusteella ilmeni, että vapauden rajoittaminen tässä aineistossa oli yleisempää kuin aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa on raportoitu. Pääsääntöisesti potilaat ovat kokeneet vapauden rajoittamisen melko myönteisenä. Liikkumisen rajoittamisen potilaat olivat kokeneet kielteisemmin kuin tahdonvastaisen hoidon ja tahdonvastaiset hoitotoimenpiteet. Vapauden rajoittamiseen yhteydessä olevia tekijöitä tässä tutkimuksessa olivat potilaiden ikä, oireiden kesto, hoitoaika ja hoito-osasto. Alle 25-vuotiaat, alle vuoden oireilleet, ensikertalaiset ja tutkimusosastolla A hoidossa olleet potilaat ilmaisivat muita useammin negatiivisia arvioita vapauden rajoittamisesta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

LAITINEN MERJA & TOIKKANEN MINNA: Neuvonta tupakoinnista luopumiseksi äitiysneuvolassa – terveydenhoitajan ja asiakkaan näkökulma.

Opinnäytetutkielma, 98 sivua, liitteet 15 sivua

Ohjaajat: Lehtori Marjaana Pelkonen ja lehtori Päivi Kankkunen

Helmikuu 2003

Raskaana olevien tupakointi, tupakoinnista luopuminen, terveydenhoitajan työ ja neuvonta tupakoinnista luopumiseksi.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tupakoiville raskaana oleville naisille äitiysneuvolassa annettua neuvontaa tupakoinnista luopumiseksi terveydenhoitajien ja asiakkaiden näkökulmasta.

Tutkimusaineisto kerättiin maaliskuussa 2002 Itä-Suomen alueen neljän kunnan ja kolmen kaupungin äitiysneuvoloiden terveydenhoitajilta (n=8) ja heidän tupakoivilta asiakkailtaan (n=4) sekä lisäksi yhden muun, Itä-Suomen alueen kaupungin äitiysneuvoloiden tupakoivilta asiakkailta (n=4). Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla ja analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tulosten mukaan terveydenhoitajien käyttämät menetelmät raskaana olevien tupakoinnista luopumiseksi olivat asiakkaan ja puolison tupakoinnista ja asiakkaan tupakansavulle altistumisesta kysyminen, tupakointitapojen selvittäminen, tiedon antaminen, tupakoinnista luopumisesta keskusteleminen, tupakoinnin määrän seuraaminen sekä motivointi ja tuen antaminen tupakoinnista luopumisessa ja tupakoinnin vähentämisessä.

Tupakoinnista luopumista tukevan neuvonnan sisällöt olivat tupakoinnin vaikutukset raskauteen, lapseen ja äidin terveyteen, tupakointimallin antaminen lapselle, tupakoinnin vähentämisen ja lopettamisen hyödyt, tupakointia korvaava toiminta ja korvausvalmisteet, konkreettiset ehdotukset passiivisen tupakoinnin vähentämiseksi sekä asiakkaan puutteellisen tai väärän tiedon korjaaminen tupakoinnin vaikutuksista.

Asiakkaat osasivat odottaa tupakoinnista luopumista tukevaa neuvontaa äitiysneuvolan vastaanotto-tilanteissa. He odottivat asiallista neuvontaa ja pelkäsivät, että raskaudenaikaisesta tupakoinnista ollaan vihaisia. Neuvonta ei ollut aina asiakkaan odotusten mukaista, vaikka neuvontaa pidettiin asiakaslähtöisenä. Neuvontaan oltiin sekä tyytyväisiä että tyytymättömiä. Asiakkaiden mukaan he päättivät itse tupakoinnista luopumisestaan.

Tulosten mukaan terveydenhoitajien suhtautuminen tupakoivaan asiakkaaseen ja tupakoinnista luopumista tukevaan neuvontaan oli myönteinen ja suhtautuminen raskaudenaikaiseen tupakointiin oli ymmärtävä, mutta raskaudenaikaista tupakointia ei pidetty suotavana. Asiakkaiden ja terveydenhoitajien mielestä vastuu tupakointikäyttäytymisestä oli asiakkaalla, eikä terveydenhoitajalla ollut vaikutusmahdollisuutta asiakkaan raskaudenaikaiseen tupakointiin, ellei asiakas ollut itse motivoitunut tupakoinnista luopumiseen.

Terveydenhoitajien ja asiakkaiden mukaan tupakoinnista luopumista tukevaa neuvontaa tulisi kehittää järjestämällä ryhmätoimintaa tupakoinnista luopumisen tueksi. Terveydenhoitajat ehdottivat tu-

pakoinnin selvittämistä heti ensimmäisen ajanvarauksen yhteydessä ja tupakointipäiväkirjan pitämistä. Asiakkaat toivoivat selkeän kirjallisen materiaalin antamista heti raskauden alussa. Terveystenhoitajat ja asiakkaat toivoivat tietoa raskaudenaikana käytettävistä korvausvalmisteista sekä erilaisista, yksilöllisistä tupakoinnista luopumista tukevista menetelmistä. Terveystenhoitajat toivoivat terveysneuvontavideota tupakoinnista luopumista tukevan neuvonnan tueksi.

Tutkimuksen tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää kehitettäessä raskaana olevien yksilöllisten, tupakoinnista luopumista tukevien hoitotyön menetelmien suunnittelua ja toteuttamista äitiysneuvolassa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

NETTAMO LIISA: Sairaanhoidajaopiskelijoiden käsityksiä fyysisestä koskettamisesta hoitotyön auttamismenetelmänä ja arvioita sen oppimisesta koulutuksensa aikana

Opinnäytetutkielma, 98 sivua, 6 liitettä, 3 liitetaulukkoa

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja professori Pirkko Meriläinen

Toukokuu 2003

Sairaanhoidajaopiskelija, fyysinen koskettaminen, hoitotyö, kokemuksellinen oppiminen

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, millaiseksi viimeistä vuotta opiskelevat sairaanhoidajaopiskelijat (n = 285) arvioivat fyysisen koskettamisen hoitotyössä ja millaisia asenteita ja kokemuksia heillä on siitä. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata, miten sairaanhoidajaopiskelijat arvioivat oppineensa fyysistä koskettamista kokemuksellisen oppimisen näkökulmasta koulutuksensa aikana.

Tutkimusaineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, joka sisälsi yhden avoimen kysymyksen. Aineisto saatiin harkinnanvaraisella otannalla. Kyselylomake lähetettiin keväällä 2000 kymmenen terveysalaa opettavaan ammattikorkeakouluun eri puolilla Suomea. Vastausprosentti oli 51. Aineisto analysoitiin pääosin tilastollisin menetelmin SPSS-Windows ohjelmalla. Avoimen kysymyksen vastaukset ryhmiteltiin tutkimusongelmittain. Aineisto ja tulokset on kuvattu taulukoissa prosentteina, summamuuttujien tunnuslukuina ja tekstinä.

Tulosten mukaan pääsääntöisesti sairaanhoidajaopiskelijat pitivät fyysistä koskettamista sanattomana kommunikaationa, kulttuuriin sidottuna ja kokemuksellisena hoitotyössä. Opiskelijoiden mielestä fyysinen koskettaminen oli hoitotyön auttamismenetelmä, mutta he eivät osanneet nimetä fyysisen koskettamisen erilaisia muotoja hoitotyössä. Opiskelijat kokivat kunnioittavansa potilaan kulttuuria ja reiviiriä kosketustilanteissa. Opiskelijoilla oli sekä positiivisia että negatiivisia omia kokemuksia koskettamisesta. He olivat pohtineet jonkin verran koskettamiskokemuksiaan muiden opiskelijoiden kanssa, mutta vähän potilaan, opettajan ja käytännön ohjaajan kanssa. Opiskelijat arvioivat saaneensa vähän teoria- ja tutkimustietoa fyysisestä koskettamisesta koulutuksessaan. He olivat harjoitelleet fyysistä koskettamista käytännön opiskelussa, mutta harvoin harjoitustunneilla oppilaitoksessa. Osa opiskelijoista arvioi, että heillä oli vielä vaikeuksia koskettaa tiettyjä potilasryhmiä hoitotyössä ja noin puolet opiskelijoista piti potilaiden suun- ja hampaiden koskettamista epämiellyttävänä. Opiskelijoiden arvioima koskettamisen oppiminen sijoittui kokemuksellisen oppimisen tavoitetasonomian tasoista pääsääntöisesti altistumisen ja osallistumisen tasoille, vähiten pohtimisen tasolle. He arvioivat omaavansa parhaiten koskettamiseen liittyvää persoonallista tietoa ja heikkoiten empiiristä tietoa.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa sairaanhoidajaopiskelijoiden näkökulmasta tietoa fyysisestä koskettamisesta hoitotyön auttamismenetelmänä ja sen oppimisesta hoitotyön käytännön ja koulutuksen kehittämiseksi. Jatkotutkimuksilla voitaisiin selvittää opiskelijoiden erilaisten koskettamiskokemusten vaikutuksia heidän potilaan hoitamisen oppimiseen ja potilaiden kohtaamiseen. Lisäksi olisi kartoitettava, minkälaista fyysiseen koskettamiseen liittyvää teoria- ja tutkimustietoa on sairaanhoidajakoulutuksen opetussuunnitelmissa ja miten opettajat ja käytännön ohjaajat näkevät fyysisen koskettamisen oppimisen hoitotyössä. Lopuksi voitaisiin selvittää, miten opiskelijoiden kokemuksellinen oppiminen saataisiin oppimisen syvimmälle eli pohtimisen tasolle. Tämän tutkimuksen

tuloksia voitaisiin myös käyttää keskustelun pohjana ja virittäjänä hoitotyön auttamismenetelmiä tarkasteltaessa hoitotyön käytännössä ja koulutuksessa .

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

NEUVONEN VIRPI: Sairaanhoidajan tietoperusta hoitotyössä – hoitotyön näyteportfoliossa kuvattuna

Opinnäytetutkielma, 62 sivua, 1 liite

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja lehtori Teija Korhonen

Joulukuu 2003

Hoitotyö, empiirinen tieto, esteettinen tieto, persoonallinen tieto, eettinen tieto, portfolio

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata sairaanhoitajien tietoperustaa hoitotyössä näyteportfolioiden perusteella. Tämä tutkimus liittyi yhdessä sairaalassa toteutettuun portfoliokoulutukseen, josta kaikki koulutukseen osallistuvat sairaanhoitajat (N = 13) osallistuivat myös tutkimukseen.

Koulutuksen päätyttyä sairaanhoitajat viimeistelivät itsenäisesti omat henkilökohtaiset hoitotyön näyteportfolionsa, joista tutkimuksen aineisto koostui. Tutkimusaineisto kerättiin portfoliokoulutuksen jälkeen. Aineisto analysoitiin induktiivisesti laadullisella sisällönanalyysillä.

Sairaanhoitajien empiirinen tieto perustui hoitotyön koulutuksista ja alan julkaisuista saatuun uuteen tietoon. Esteettinen tieto sisälsi varmuutta, rohkeutta, empaattisuutta ja sairaanhoitajan omien tunteiden hallintaa vaikeissakin hoitotilanteissa. Kokemustieto lisäsi sairaanhoitajien ammattitaitoa ja työskentelyvarmuutta. Positiivisuus ja persoonallinen tapa hoitaa potilaita kuuluivat sairaanhoitajan persoonalliseen tietoon. Sairaanhoitajilla oli hyvät vuorovaikutustaidot, ja heidän oli helppo lähestyä potilaita. Eettinen tieto oli hoitotyön eettisten arvojen kunnioittamista ja toisesta ihmisestä välittämistä sekä oman toiminnan reflektointia.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää edistettäessä käytäntöä kohti näyttöön perustuvaa hoitotyötä sekä kehitettäessä hoitotyön laatua. Hoitotyön käytännössä tutkimukseni tuloksia voidaan myös hyödyntää sairaanhoitajien tietoperustan kartoittamisessa, kehityskeskusteluissa ja täydennyskoulutuksiin hakeutumisessa. Jatkossa tulisikin tutkia lisää tiedonalueita ja niiden käyttämistä hoitotyössä. Lisäksi tarvitaan tutkimuksia kokemuksellisen tiedon käyttämisestä sekä hoitotyöntekijöiden asenteista ja mahdollisuuksista käyttää tutkittua tietoa hoitotyössä.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

NUUTINEN MERJA: Hoitotyöntekijöiden kokemuksia täydennyskoulutuksesta ja oppimisen ilosta ja pettymyksestä

Opinnäytetutkielma, 73 sivua, 2 liitettä (2 sivua)

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen, professori Kerttu Tossavainen ja yliopettaja Raija Nurminen

Toukokuu 2003

Hoitotyöntekijät, täydennyskoulutus, tunnekokemus, oppiminen, ammatillinen kasvu, oppimisen ilo, merkitykselliset tapahtumat -tekniikka

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata hoitotyön täydennyskoulutukseen osallistuneiden hoitotyöntekijöiden tunnekokemuksia oppimisesta ja näiden tunnekokemusten merkitystä hoitotyöntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittymisessä. Lisäksi kuvattiin oppimisen ilon ja pettymyksen kokemuksia. Tutkimus oli osa Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen kansainvälistä tutkimusprojektia "Terveysalan koulutuksen sisällöllinen ja menetelmällinen kehittäminen ja arviointi" sekä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun "Pohjois-Karjalan perusterveydenhuollon kehittämis- ja koulutus-hanke Perennaa". Tutkimusaineisto kerättiin vuonna 2002 helmi-huhtikuussa merkitykselliset tapahtumat -menetelmällä (critical incident technique) (n=22) ja elokuussa teemahaastattelulla (n=5). Tutkimukseen osallistui 22 hoitotyöntekijää, jotka olivat osallistuneet hoitotyön täydennyskoulutus-tilaisuuksiin. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tulokset osoittivat, että hoitotyöntekijöiden oppimista edistivät hoitotyön täydennyskoulutuksessa täydennyskoulutuksen hyvä mahdollistaminen, oppimista edistävät pedagogiset tekijät sekä ammattitaitoinen kouluttaja. Hoitotyöntekijäkeskeinen koulutus ja hoitotyöntekijöiden huomioiminen koulutuksessa sekä hoitotyöntekijöiden tasavertainen mahdollisuus osallistua täydennyskoulutuksiin edistivät hoitotyöntekijöiden oppimista. Hoitotyöntekijät kokivat koulutuksen ympäristötekijät, koulutusaiheet ja yhteistoiminnalliset opetusmenetelmät myönteisinä oppimisensa kannalta. Asian-tunteva, motivoitunut ja myönteisen oppimisilmapiirin luova kouluttaja tuki hoitotyöntekijöiden oppimista. Täydennyskoulutuksessa hoitotyöntekijöiden oppimista heikensivät täydennyskoulutuksen kielteisenä kokeminen ja motivaation heikkeneminen koulutuksessa. Hoitotyöntekijät kokivat kielteisenä koulutukseen vaikuttamisen vaikeuden ja koulutuksessa hukkaan menneen työajan. Hoitotyöntekijöiden täydennyskoulutukseen osallistumisen vaikeus ja oppimisen kiinnostuksen väheneminen laskivat hoitotyöntekijöiden motivaatiota täydennyskoulutuksessa. Tutkimuksen mukaan täydennyskoulutukseen osallistuneiden hoitotyöntekijöiden kehittämistietojen ja -taitojen lisääntyminen koulutuksessa sekä täydennyskoulutuksen myönteinen vaikutus hoitotyöhön tukivat hoitotyön kehittämistä työyhteisöissä. Kriittisen ajattelun ja reflektointitaitojen kehittyminen, rohkaisu ja tuki sekä kehittämisvalmiuksien lisääntyminen täydennyskoulutuksessa tukivat hoitotyön kehittämistä työyhteisössä. Täydennyskoulutuksen myönteinen vaikutus hoitotyöhön tuli esille työtyytyväisyyden lisääntymisenä ja täydennyskoulutuksessa positiivisten tunteiden kokemuksina. Oppimisen iloa täydennyskoulutukseen osallistuneet hoitotyöntekijät kokivat täydennyskoulutuksessa monesta syystä. Täydennyskoulutukseen osallistumisen hyvä mahdollistaminen, ammattitaitoinen kouluttaja ja yhteistoiminnallinen oppiminen sekä työn kehittäminen saivat aikaan oppimisen iloa. Pettymystä oppimiseen toivat työpaikan stressi ja erilaiset harmistumiset sekä täydennyskoulutukseen osallistuneiden hoitotyöntekijöiden ahdistuminen.

Tutkimuksen tuottamaa tietoa ammatillisen osaamisen kehittämisestä voidaan hyödyntää hoitotyöntekijöiden täydennyskoulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä. Jatkossa olisi tärkeä tutkia täydennyskoulutuksen arviointia hoitotyöntekijän, hoitotyön johdon ja koulutuksen toteuttajien näkökulmista.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

PELTOLA JAANA. Kollegiaalisuus hoitotyössä – edistävät ja estävät tekijät sairaanhoitajien arvioimana.

Opinnäytetutkielma, 65 sivua, 4 liitettä

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja professori Kerttu Tossavainen

Joulukuu 2003

Sairaanhoitajat, hoitotyö, kollegiaalisuus, yhteistyö, ammatillisuus, kunnioittaminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa kollegiaalisuuden ilmenemisestä hoitotyössä ja sen vaikutuksista ammatilliseen yhteistyöhön sairaanhoitajien arvioimana. Tavoitteena oli myös löytää kollegiaalisuutta edistäviä ja estäviä tekijöitä työelämän tunnistettavaksi. Tutkimukseen osallistui kaksikymmentä (20) sairaanhoitajaa Etelä-Karjalan keskussairaala. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ryhmähaastattelua, joita tehtiin yhteensä neljä. Aineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tutkimustulokset osoittivat, että sairaanhoitajien keskinäinen kollegiaalisuus ilmeni ammatillisena toimintana, toisen työn kunnioittamisena sekä keskinäisen yhteistyön tekemisenä. Kollegiaalisuuden ilmenemistä saattoivat edistää tai estää samat tekijät. Kyseisten tekijöiden olemassaolo edisti kollegiaalisuutta, kun taas niiden puute saattoi estää sen ilmenemistä. Tällaisia tekijöitä olivat sairaanhoitajan persoonallisuuteen liittyvät luonteenpiirteet, työyhteisön ilmapiiritekijät, tapa, jolla työyhteisöä johdettiin tai konkreettiset työn kehittämiseen liittyvät keinot. Kollegiaalisuus vaikutti ammatilliseen yhteistyöhön lisäämällä työn tavoitteellisuutta parantamalla sairaanhoitajien välistä yhteistyötä sekä vahvistamalla sairaanhoitajien ammatillisuutta.

Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää ammattikorkeakouluissa ja käytännön hoitotyössä tukemalla kollegiaalisuuden esille tuomista jo opetuksen sisällöllisessä suunnittelussa. Tämän tutkimuksen mukaan hoitotyön johtajat voivat tukea kollegiaalisuutta esimerkiksi ylläpitämällä avointa keskustelua, työkiertoa sekä vertaisarviointia omissa työyhteisöissään.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

RANTO ARJA: Tuutorointi opetuksen ohjauskäytäntönä yliopistossa.

Opinnäytetutkielma, 66 sivua, 1 liite (10 sivua)

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja oppimiskeskuksen johtaja Ulla Voutilainen

Toukokuu 2003

Tuutorointi, oppimisen edistäminen, yliopisto-opetus

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tuutoroinnin taustafilosofiaa, nykykäytäntöjä, tarvetta ja kehittämistä yliopistossa. Tutkimusaineiston muodostivat "Yliopisto-opetuksen kehittäminen opettajan koulutuksen ja opiskelijoiden ohjausjärjestelmän avulla" (OpOKe)-hankkeen ja sen alkuvaiheen (2000-2001) tuutorointikoulutuksen aikana laaditut tuutorointisuunnitelmat ja niiden pohjalta WebCT:ssä käydyt verkkokeskustelut. Verkkokeskusteluihin osallistui 52 yliopiston opettajaa ja 30 yliopiston opiskelijaa. OpOKe-hankkeessa ovat mukana Joensuun, Kuopion ja Oulun yliopistot sekä Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönerittelyllä. Analyysissä käytettiin luokittelurunkoa, joka muodostettiin deduktiivisesti ja täydennettiin analyysin edetessä aineistosta käsin induktiivisesti.

Tulosten mukaan OpOKe-hankkeeseen osallistuneiden opettajien ja opiskelijoiden näkemykset tuutoroinnin lähtökohdista perustuivat humanistiseen ihmiskäsitykseen ja sosiokonstruktivistiseen oppimiseen. Tuutoroinnin tavoitteena oli tukea tuutoroitavan persoonallista kasvua sekä sosiaalisten taitojen, opiskelutaitojen ja tieteellisen ajattelun kehittymistä. Tuutorin oma persoonallisuus ja sosiaaliset taidot olivat tärkeitä tuutoroinnin onnistumisessa, ja opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen koettiin haasteelliseksi. Tuutorointisuhde perustui luottamukseen, tasavertaisuuteen, yksilöllisyyteen, vapaaehtoisuuteen, sitoutumiseen ja jatkuvuuteen. Tuutorointi nähtiin tarpeelliseksi opetuksen kehittämisessä, opintojen etenemisen tehostamisessa sekä opiskelun ja työelämäyhteyksien ja työelämän osaamistarpeiden kehittämisessä. Lisäksi se oli tarpeellista opiskelijoiden erilaisten lähtötasojen tasoittamisessa sekä opiskelijan opiskelun ja muun elämäntilanteen yhteensovittamisessa. Tuutoroinnin kehittämiseksi esitettiin opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksen lisäämistä sekä tuutorointiin sitoutumisen parantamista.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää yliopisto-opetuksen ja ohjauksen kehittämisessä. Jatkossa olisi hyvä selvittää tarkemmin tuutorin, tuutoroitavan ja organisaation sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tuutorointia henkilökohtaisessa opintosuunnittelussa ja opintojen etenemisen tehostamisessa. Lisäksi olisi tärkeää tutkia tuutoroinnin hyödyntämistä yliopistojen välisessä yhteistyössä.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotiede: Terveystieteiden opettajankoulutus

RAVELIN TEIJA: Tanssi hoitotyön auttamismenetelmänä. Hybridinen käsiteanalyysi.

Opinnäytetutkielma, 63 sivua, 1 liite

Ohjaajat: Yliassistentti Jari Kylmä ja tuntiopettaja Teija Korhonen

Maaliskuu 2003

Tanssi, tanssiterapia, hoitotyön auttamismenetelmä, käsiteanalyysi, hybridinen malli

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata tanssin käsitteen ominaispiirteet ja seuraukset hoitotyössä analysoimalla käsite Schwartz-Barcott & Kimin (1993) kehittämän hybridisen mallin mukaan. Tutkimustehtävänä oli tanssin käsitteen ominaispiirteiden ja seurausten selvittäminen ja käsitteen määrittely hoitotyössä. Tavoitteena oli tuottaa tanssin käsite hoitotyössä hoitotyön käytännön, teorian ja jatkotutkimusten tarpeisiin.

Tutkimuksen teoreettisessa vaiheessa tanssin käsitettä tarkasteltiin sanakirjojen, tanssiin ja tanssiterapiaan liittyvän kirjallisuuden, lehtiartikkeleiden ja tutkimusten kautta. Kenttätyön vaihe toteutettiin avoimilla ryhmähaastatteluilla eräässä mielenterveystyön yksikössä. Tiedonantajina olivat kaksi potilasta, kaksi hoitajaa ja yksi psykologi. Lopullisessa analyysissä teoreettisen vaiheen ja kenttätyön vaiheen määrittelyt yhdistettiin ja tanssin käsite määriteltiin hoitotyössä. Aineistot analysoitiin kaikissa vaiheissa laadullisella sisällön analyysimenetelmällä.

Tanssin käsitteen määrittely toi tietoa tanssin hyödyllisyydestä hoitotyön auttamismenetelmänä. Tanssi on ihmisen olemassaoloon kuuluva voimavara, joka opitaan kulttuurista. Tanssi on kehon erilaisia liikkeitä, askeleita, kehollista ilmaisua ja kehollista vuorovaikutusta. Tanssi on kokonaisvaltainen, ihmisen psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen ja hengellisen yhteyden mahdollistava ja voimavaroja esiintuova auttamismenetelmä.

Tanssin käsite kuuluu hoitotyön ja hoitotieteen käsitteistöön. Määritelty käsite on teorian, jatkotutkimusten, hoitotyön käytännön, koulutuksen ja johtamisen hyödynnettävissä. Tämän tutkimuksen perusteella tanssia suositellaan hyödynnettäväksi hoitotyön auttamismenetelmänä.

Tanssin käsitteen määrittelyä hoitotyössä on syytä jatkaa, ja tanssin hoidollisesta hyödyllisyydestä tarvitaan lisää sekä laadullista että määrällistä tietoa.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

RISSANEN MARJA-LIISA. Nuoren itsensä viiltäminen ja polttaminen – mitä nuoret itse siitä kertovat.

Pro gradu-tutkielma, 61 sivua, 2 liitettä (2 sivua)

Ohjaajat: Yliassistentti Jari Kylmä ja professori Eila Laukkanen

Kesäkuu 2003

Nuoret, viiltely, polttaminen, hoitotyö

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata itseään viiltävien tai polttavien nuorten omia kokemuksia itsensä viiltämisestä tai polttamisesta. Tutkimustehtävinä oli kuvata, mitä nuoret kertovat itsensä viiltämistä tai polttamista edeltävistä tekijöistä, mitä nuoret kertovat itsensä viiltämisen tai polttamisen tarkoituksista, mitä nuoret kertovat itsensä viiltämisen tai polttamisen tapahtumasta, mitä nuoret kertovat itsensä viiltämistä tai polttamista seuraavista tekijöistä ja mitä nuoret kertovat saamastaan hoidosta.

Tutkimukseen osallistujat saatiin nuorten lehdissä ja lehtien internetversioiden keskustelupalstoilla, sekä web- sivulla julkaistun ilmoituksen avulla. Nuoret kirjoittivat itsensä viiltämisen tai polttamisen kokemuksista vapaamuotoisen kuvauksen ja lähettivät ne postitse tai sähköpostina tutkijalle. Kirjalliset kuvaukset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä. Analysoitava aineisto muodostui 70 kuvauksesta. Tutkimukseen osallistujat olivat 12- 21-vuotiaita, joista 69 oli tyttöä ja yksi oli poika. Nuoret olivat aloittaneet itsensä viiltämisen tai polttamisen 10- 19 -vuotiaina.

Tulosten mukaan itsensä viiltäminen tai polttaminen on prosessi, jossa on havaittavissa itsensä viiltämistä edeltävät tekijät, itsensä viiltämisen tai polttamisen tarkoitukset, itsensä viiltämis- tai polttamistapahtuma sekä itsensä viiltämisen tai polttamisen seuraukset. Itsensä viiltämisen antekedenssit voidaan jakaa ulkoisiin ja sisäisiin eli kokemuksellisiin antekedensseihin. Ulkoisia antekedenssejä ovat riidat perheenjäsenten tai merkittävien läheisten kanssa tai heidän välillään, päihteiden tai särkylääkkeiden käyttö, kiinnostus saatananpalvonnasta tai informaation saaminen viiltämisen mahdollisuudesta. Kokemuksellisia antekedenssejä ovat ristiriidat perheenjäsenten tai merkittävien läheisten kanssa tai heidän välillään, muutokset elämässä, väkivalta tai sen pelko, sairauden tai erillaisuuden kokemus, yksinäisyys, huono itsetunto tai negatiiviset tunnekokemukset. Aina nuoren ei ollut mahdollista mainita mitään antekedenssiä. Itsensä viiltämisen tai polttamisen tarkoituksena voi olla itsensä auttamiseen liittyvät tarkoitukset, itsen hallinta, itsen tai toisen rankaisu, kokeilu, ajan- kulu, saatananpalvonta tai tapahtumaan ei liity mitään tiedostettua tarkoitusta. Itsensä viiltämisen tai polttamisen tapahtuman kuvauksissa hahmottui neljä asiaa. Väline, millä viillettiin tai poltettiin, kehon alue, jota viillettiin tai poltettiin, ympäristö, missä viillettiin tai poltettiin sekä tapahtuiko viiltäminen tai polttaminen yksin vai yhdessä toisen kanssa. Itsensä viiltämisen tai polttamisen seuraukset jakaantuvat seurauksiin nuorelle itselleen, seurauksiin suhteessa merkittäviin läheisiin ja seurauksiin suhteessa terveydenhuoltohenkilöstöön.

Hoitokokemuksiaan kuvanneet nuoret eivät olleet tyytyväisiä tarjolla oleviin hoitomahdollisuuksiin. Jatkotutkimuksissa on tärkeä selvittää hoitohenkilökunnan kokemuksia itseään viiltävien tai polttavien nuorten hoidosta sekä tutkia tarkemmin nuorten kokemuksia hoidosta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

ROUVALA CHRISTINA. Mielenterveyskuntoutujan kokemuksia tiedon merkityksestä osana lääkehoidon sisäistä hallintaa.

Pro gradu-tutkielma, 65 sivua, 5 liitettä (5 sivua)

Ohjaajat: Professori Kerttu Tossavainen ja pt. tuntiopettaja Leena Paukkunen

Kesäkuu 2003

Tieto, tiedon merkitys, lääkehoito, potilaan kokemukset, psykiatrinen hoitotyö

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata mielenterveyskuntoutujien kokemuksia lääkehoitoon liittyvästä tiedosta osana lääkehoidon sisäistä hallintaa. Tutkimus oli laadullinen ja lähestymistapa induktiivinen. Tutkimuksen aineisto kerättiin ryhmähaastattelumenetelmällä haastatteleamalla kuntoutumiskodeissa asuvia mielenterveyskuntoutujia (n=11). Haastateltuja ryhmiä oli neljä (4). Tutkimuksen otos oli harkinnanvarainen. Tutkimusaineiston analyysissä käytettiin laadullista sisällön analyysia.

Tulosten mukaan lääkehoidon sisäinen hallinta tiedollisella alueella muodostuu siitä, että kuntoutuja saa itselleen merkityksellistä tietoa lääkehoidosta. Tämä sisältää tietoa lääkehoidon tarkoituksesta, vaikutuksista, vaihtoehdoista ja toteutuksesta. Kuntoutujat toivoivat, että lääkehoidosta annettu tieto olisi johdonmukaista ja yksilöllistä. Onnistunut lääkehoito ilmenee kuntoutujan hyvänä olona, kykyinä hallita oireita sekä näkyy kuntoutujan jokapäiväisessä elämässä myönteisenä asenteena lääketykseen.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä kuntoutujien saamaa lääkehoitoon liittyvää ohjausta ja opetusta.

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

SIISKONEN TUULA. Verkko-opettamisen valmiudet työelämässä – terveystieteiden opettajien arvioita opettajankoulutuksen merkityksestä.

Pro gradu-tutkielma, 91 sivua, 4 liitettä

Ohjaajat: Lehtori Hannele Turunen ja assistentti Teija Korhonen

Joulukuu 2003

Verkko-opettaminen, verkko-oppiminen, terveystieteiden opettaja

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksella vuonna 2000-2002 opiskelleiden terveystieteiden opettajien arvioita siitä, millaisia verkko-opettamisen valmiuksia he ovat terveystieteiden opettajankoulutuksen aikana hankkineet ja miten nämä valmiudet vastaavat työelämän vaatimuksia sosiaali- ja terveysalalla. Tutkimus kuuluu Kuopion yliopiston hoitotieteen laitoksen Verkko-oppimisympäristöjen kehittämishankkeeseen, joka on osa laajempaa Yliopisto-opetuksen kehittäminen opettajan koulutuksen ja opiskelijoiden ohjausjärjestelmän avulla (OpOKe) -hanketta.

Tutkimusaineisto koottiin kahdessa eri vaiheessa tammikuussa 2003 sähköpostikyselyllä ja huhtitoukokuussa 2003 teemahaastattelulla. Sähköpostikyselyyn osallistui 36 terveystieteiden opettajaa, joista lisäksi yhdeksän haastateltiin. Sähköpostikyselylomakkeen taustamuuttujat kuvattiin frekvenssein ja prosentein. Teemahaastattelut ja kysymyslomakkeen avoimet kysymykset analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tulosten mukaan terveystieteiden opettajilla on halukkuutta ja valmiuksia hyödyntää verkko-opetusta pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa. He kokivat saavuttaneensa terveystieteiden opettajankoulutuksen aikana tieto- ja viestintätekniset ja verkko-ohjaamisen perusvalmiudet. Lisäksi noin kolmasosa heistä oli hankkinut valmiuksia luoda oppimisprosessi verkkoon. Terveystieteiden opettajankoulutuksen aikana verkko-opettamisen valmiuksien oppimista edistivät asian kokeminen tärkeäksi osaksi opettajan ammatillista osaamista, tottumus työskennellä teknisten laitteiden parissa, yhteistoiminnallinen työskentely ja opettajien tuki sekä verkko-opettamista käsittelevien kurssien suorittaminen ja valmiuksien hyödyntäminen oppimistehtävissä. Kielteinen asenne, tekstinkäsittelyopintojen vähäisyys, Internetyhteyden puuttuminen ja ajanpuute puolestaan vaikeuttivat verkko-opettamisen valmiuksien oppimista.

Terveystieteiden opettajat olivat hyödyntäneet työelämässä terveystieteiden opettajankoulutuksessa hankkimiaan verkko-opettamisen valmiuksia perinteisen työskentelyn tehostamisen lisäksi uuden verkkopohjaisen työskentelyn luomisessa, jossa sähköpostia ja verkko-oppimisympäristöä oli käytetty opiskelijoiden ohjaamisessa ja palautteen antamisessa sekä tiedottamisen ja yhteistyön välineenä opettajien ja yhteistyökumppaneiden kesken. Terveystieteiden opettajien mielestä terveystieteiden opettajankoulutuksen tuottama verkko-opettamisen osaaminen vastaa melko hyvin tämän päivän ja lähitulevaisuuden terveysalan opettajan työn vaatimuksia.

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää arvioitaessa ja kehitettäessä terveystieteiden opettajankoulutuksen tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytäntöjä. Jatkossa on tärkeää tutkia sitä, miten valmistuneiden terveystieteiden opettajien verkko-ohjaamisessa konkreettisesti toteutuvat verkko-opettajan ohjaava rooli ja vastavuoroisen viestinnän periaatteet

KUOPION YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden opettajankoulutus

TIKKANEN MINNA. Vanhemmuus ja vanhemmuudelle saatu tuki masennuksen aikana.

Pro gradu-tutkielma, 64 sivua

Ohjaajat: Dosentti Marjaana Pelkonen ja yliassistentti Jari Kylmä

Toukokuu 2003

Vanhemmuus, masennus, leikki-ikäinen lapsi, vanhemmuuden tukeminen, laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa teoreettinen kuvaus 2-6-vuotiaiden lasten vanhemmuudesta masennuksen aikana, sekä kokemuksista hoitotyöntekijän vanhemmuudelle tarjoamasta tuesta. Tavoitteena oli lisätä ymmärrystä masennuksen aikaisesta vanhemmuudesta.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla viittä masentunutta vanhempaa yhdestä kolmeen kertaa. Aineistonkeruun ajankohtana oli tammi-helmikuu 2003. Vanhempien tavoittamiseksi hyödynnettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton sekä Ensi- ja turvakotien liiton toimintaa. Haastattelukertoja kerätyi yhteensä kahdeksan. Aineiston keruumenetelmänä käytettiin avointa haastattelua. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten mukaan vanhemmuus on hyvin konkreettisia, jokapäiväisiä asioita, pieniä askareita ja perheen yhdessäoloa. Vanhemmuus on myös lasten opettamista ja kasvatusta. Omaan vanhemmuuteen vaikuttavat aikaisemmat kokemukset perheestä ja vanhemmuudesta.

Masennuksen aikainen vanhemmuus jakaantuu vanhemmuutta horjuttaviin ja vanhemmuutta vahvistaviin tekijöihin. Vanhemmuutta horjuttavat tekijät ilmenevät tunteiden, ajatusten ja toiminnan tasoilla. Masentunut vanhempi kokee väsymyksen tunteita, itkee usein, on ärtynyt ja kiukkuinen. Vanhempi tuntee myös häpeää, pelkoa ja huolta. Masentuneella vanhemmalla pyörii mielessä pahoja ajatuksia, jotka liittyvät esimerkiksi lapsen vahingoittamiseen. Masennus näkyy vanhemman toiminnassa elämän kaventumisena, kotoa pois suuntautumisena sekä oman vanhemmuuden vertaamisena toisten vanhemmuuteen. Masentuneet vanhemmat kuvaavat vanhemmuutta vahvistavina tekijöinä lapset ja masennuksesta selviytymisen. Masennuksen aikana myös suhde lapseen ja puolisoon muuttuu. Vanhemman toimiessa lapsen kanssa perushoito onnistuu, mutta leikkiminen ja lapsen tunteisiin vastaaminen vaikeutuvat. Negatiiviset seikat korostuvat ja aikuisuus voi olla puutteellista. Vanhemman masennuksesta ei yleensä puhuta lasten kanssa. Masennus tuo sekä vanhempi ja lapsen suhteeseen että puolisoitten suhteeseen erilaisia tunteita, kuten pärjäämättömyyden ja ärtyisyyden tunteet. Myös parisuhteessa on nähtävissä kuormittavia ja vahvistavia tekijöitä.

Masentuneen ihmisen vanhemmuutta voidaan tukea ja auttaa. Hoitohenkilökunnan tarjoama vanhemmuuden tuki sisältää konkreettista lasten- ja kodinhoitoapua. Kokemukset tuen toteutumisesta jakaantuvat myönteisiin ja kielteisiin kokemuksiin. Vanhemmat odottavat tiedollista tukea, konkreettista hoitoapua sekä apua lasten kasvatukseen. Vanhemmat odottavat myös selkeää, eri tukimuotoja koordinoivaa tahoja. Hoitohenkilökunnalta vanhemmat odottavat aitoa kiinnostusta vanhemman yksilöllistä tilannetta kohtaan sekä ymmärrystä, jatkuvuutta, luottamuksellista hoitosuhdetta sekä tietoa ja ammatillisuutta. Vanhemmat kuvaavat myös vertaistuen vanhemmuuden voimavaroja vahvistavana tekijänä. Vertaistuki jakaantuu tiedon saamiseen sekä vanhemmuuden ja masennus kokemusten jakamiseen.

Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää käytännön hoitotyössä, suunniteltaessa vanhemmuuden tukemiseen liittyviä toteuttamiskäytäntöjä johtamisen ja organisaatioiden tasoilla sekä hoitotyön koulutuksessa.